

საქართველოს საპატრიარქოს
წმიდა ანდრია პირველწოდებულის
სახელობის ქართული უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის სკოლა
(ფაკულტეტი)
ფილოლოგიის მიმართულება

სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა
„ქართული ლიტერატურის ისტორია“

ხელნაწერის უფლებით

მაია მენტეშაშვილი

ბიბლიური მოდელები მეოცე საუკუნის
70-იანი წლების ქართულ რომანში

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი ნაშრომის

სადისერტაციო მაცნე

თბილისი
2016

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის ფაკულტეტზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: მანანა კვაჭანტირაძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

ოფიციალური ოპონენტები: ინგა მილორავა, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
თამარ პაიჭაძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2016 წლის 20 ივნისს 16 საათზე საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა და სამართლის ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის სექციის სადისერტაციო კომისიის სხდომაზე

მისამართი: 0162, თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი 53 ა, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის წმიდა ილია მართლის სახელობის სხდომათა დარბაზი (IV სართული).

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის სამეცნიერო ბიბლიოთეკაში

სადისერტაციო მაცნე დაიგზავნა 2016 წლის 30 მაისს.

სადისერტაციო საბჭოს ფილოლოგიის სექციის სწავლული მდივანი, ფილოლოგიის დოქტორი, პროფესორი

ნინო მამარდაშვილი

სარჩევი

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება	5
თემის აქტუალურობა	5
კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები	6
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები.....	7
კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები	7
ნაშრომის თეორიული ღირებულება	7
ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა	8
სტრუქტურა და მოცულობა	8
ნაშრომის ძირითადი შინაარსი	9
შინაარსი	9
თავი I. საკითხის ისტორიისათვის	9
თავი II. ძველი აღთქმისეული მოდელები მეოცე საუკუნის 70-იანი წლების რომანში (ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“)	10
2.1. ნოეს მხატვრული მოდელი ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“	10
2.2. დრო-სივრცის ბიბლიური კონტაქციები ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“	11
2.2.2. გზის სიმბოლიკა	12
2.2.3. ცის სიმბოლიკა	13
2.2.4. გომური	14
2.2.5. პურის სემანტიკა	14
2.2.6. დროის სიმბოლიკა	14
2.2.7. საათი	15
2.2.8. მამალი	15
2.2.9. ირემი	16
2.3. ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“. სათაურის სემიოტიკა	16
თავი III. „ძე შეცთომილის“ მოდელები 70-იანი წლების რომანში	17

3.1. ალექსანდრე – უძღები შვილი (ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“)	18
3.2. დომენიკო – უძღები შვილი (გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“)	19
3.3. უძღები ძის ოდისეა (ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონი“)	20
3.3.1. ტოტალიტარიზმის ახალი ღმერთი და ადამიანის სულის დესტრუქცია	20
3.3.2. ბაჩანა რამიშვილის სულიერი ოდისეა	21
3.3.3. სიზმრები	22
3.3.4. დრო და მარადისობა	23
თავი IV. ბიბლიური კონოტაციებ (ჯემალ ქარჩხაძის „მდგმური“)	24
4.1. დაკარგული სამოთხის კონცეპტი	24
4.1.1. გზისა და დროის სიმბოლიკა	25
თავი V. არქეტიპული მოდელები ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“	27
ძმათა დაპირისპირების არქეტიპული მოდელი ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“	27
5.5.1. გრაფი სეგედის სახარებისეული კონოტაციები	28
5.2. შვილისაგან მამის „განწვალვის“ მოტივი	28
5.3. არქიფო სეთური – აპოკალიპტური მხეცი ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიას“ მიხედვით	30
დასკვნა	31
სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების ნუსხა	34

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

თემის აქტუალურობა

სადისერტაციო ნაშრომში შესწავლილია ბიბლიური მოდელების მხატვრული ტრანსფორმაციის თავისებურებები მეოცე საუკუნის 70-იანი წლების ქართულ რომანში. კვლევა ჩატარდა ოთარ ჭილაძის („ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“), ნოდარ დუმბაძის („მარადისობის კანონი“), ჭაბუა ამირეჯიბის („დათა თუთაშხია“), გურამ დოჩანაშვილის („სამოსელი პირველი“), ჯემალ ქარჩხაძის („მდგმური“) რომანებზე.

კვლევის პროცესში გამოიკვეთა რამდენიმე ბიბლიურ-არქექტიპული მოდელი, რომელთა მხატვრული გარდასახვა თანამედროვე კულტურული და ცნობიერებითი სივრცის მოწესრიგებისა და ეროვნულ ღირებულებათა აღდგენის აუცილებლობამ განსაზღვრა.

ქართული ლიტმცოდნეობა ათწლეულების განმავლობაში მოკლებული იყო მწერლობაში რელიგიური თემატიკის მეცნიერული დამუშავების შესაძლებლობას საბჭოთა რეჟიმის ათეისტული იდეოლოგიური წნეხის გამო. ბიბლიური მოდელების რეტრანსლაციით მწერლობამ შეძლო იმ მარადიული ცოდნის მკითხველამდე მიტანა, რომელიც ბიბლიურ ტექსტებში – ძველი და ახალი აღთქმის სიუჟეტებში, პარადიგმებში, არქექტიპულ სახეებშია კოდირებული.

50-იანი წლებიდან იწყება ეროვნული და კულტურული გადაგვარების საფრთხის გაცნობიერება და ამ რეალობის წინააღმდეგ ფარული, იშვიათად კი – აშკარა დაპირისპირება. დაპირისპირებისთვის მზაობა უშეღავათო პრინციპულობით, სხვადასხვა სახითა და ფორმით მკაფიოდ გაცხადდა როგორც მხატვრულ, ისე კრიტიკულ შემოქმედებაში. ამ ამოცანის კონტექსტში, 70-იანი წლების მწერლობაში (ოთარ ჭილაძე, გურამ დოჩანაშვილი, ნოდარ დუმბაძე, ჭაბუა ამირეჯიბი, ჯემალ ქარჩხაძე) ბიბლიური მოდელების მხატვრული რეტრანსლაცია, ქრონოტოპისა და კულტურული გარემოს თავისებურების გამო, უმთავრეს მხატვრულ მეთოდად იქცევა.

კვლევა აქტუალურია იმდენად, რამდენადაც ამ მოდელების მეშვეობით იდეოლოგიური ცენზურის პირობებში მწერლობა, როგორც ნაციონალური თვითგამოხატვის შემოქმედებითი ფორმა, მონაწილეობდა პიროვნების ნაციონალურ-კულტურული და ისტორიული თვითიდენტიფიკაციის პროცესში. ბიბლიის რეტრან-

სლაციის ტენდენცია განსაკუთრებით დამახასიათებელია საზოგადოების ისტორიული განვითარების გარკვეული ეტაპებისთვის და მოწმობს საზოგადოების მზარდ მოთხოვნილებას, დაუპირისპირდეს ნიველირების პროგრესირებად ისტორიულ პროცესს.

კვლევის ძირითადი მიზანი და ამოცანები

ნაშრომის მიზანი იყო, გაგვეანალიზებინა და შეგვეფასებინა მე-20 საუკუნის 70-იანი წლების ქართულ რომანში გამოყენებული ბიბლიური (ძველი და ახალატექმისეული) მოდელების მხატვრულ ვერსიად გარდაქმნის პროცესი. მითოსური და ბიბლიური სიუჟეტების, მოდელების გამოყენების არეალი დაუსაზღვრელია. მწერლები მას იყენებენ პაროდირებითა თუ ციტირებით, არქეტიპების, პარალელიზმების, ასოციაციების სახით, რათა ხაზი გაესვას მოვლენათა ტიპურობას, მარადქმნადობას, მუდმივობას; კაცობრიობის მახსოვრობაში შემორჩენილ ზეჭეშმარიტებას და მარადიულ ღირებულებებს.

მე-20 საუკუნის 70-იანი წლების ქართულ რომანში აღნიშნული მოდელები წარმოადგენენ პარადიგმულ სტრუქტურებს, რომლებშიც აისახება ცნობიერების დამოკიდებულება სამყაროში ადამიანის ეგზისტენციალური და სოციოკულტურული სტატუსის მიმართ.

ბიბლია, როგორც სპეციფიკური „ენა“, შეიცავს დაშიფრულ ინფორმაციას იმ ფარულ სტრუქტურებზე, რომლებიც კოლექტიურ არაცნობიერს წარმართავენ. 70-იანი წლების ქართულ რომანში მხატვრულად ტრანსფორმირებულმა აღნიშნულმა მოდელებმა განსაზღვრა ეროვნული ცნობიერების ღირებულებითი ორიენტირები, თვითშეფასება, მომავალზე პროექცია და ა.შ.

საკვალიფიკაციო ნაშრომის კვლევისას გამოიკვეთა, რომ ამ პერიოდის მწერალთა რომანებში (ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემთან მპოვნელმან“, გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“, ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონი“, ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხია“, ჯემალ ქარჩხაძის „მდგმური“) არაერთი ძველი და ახალატექმისეული მითოლოგემა, არქეტიპული სიუჟეტი, სინტაქსური კონსტრუქცია, ასოციაციური და მეტაფორული სახეა გამოყენებული.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და ძირითადი შედეგები

მიუხედავად იმისა, რომ ქართულ მწერლობას მე-20 საუკუნის არცერთ ეტაპზე არ უთქვამს უარი ბიბლიური და მითოსური მოდელების გამოყენებაზე, 70-იანი წლები ამ თვალსაზრისით მაინც განსაკუთრებულად შეიძლება ჩაითვალოს.

ქართულ ლიტერატურათმცოდნეობაში ბიბლიისა და მითოსური სტრუქტურების კვლევას არცთუ ხანგრძლივი ისტორია აქვს; რაც შეეხება ბიბლიურ მოდელებს 70-იანი წლების ქართულ რომანისტიკაში, ამგვარი კვლევა ჯერ არ ჩატარებულა.

ნაშრომის მნიშვნელობა გამოიკვეთა კვლევის პროცესში; მან გამოავლინა განხილული მოდელების კულტურული ფუნქცია, მხატვრული ზემოქმედების ძალა, მათი როლი პიროვნული და ეროვნული იდენტიფიკაციის პროცესში; ასევე კულტურის ტრადიციული ტექსტის მოწესრიგებაში, დარღვეული სტრუქტურების განახლება-აღდგენაში.

კვლევის თეორიული და მეთოდოლოგიური საფუძვლები

კვლევისას გამოვიყენეთ სემიოლოგიური მეთოდოლოგია (ნიშანთა სისტემის კუთხით ტექსტები განვიხილეთ, როგორც ესთეტიკურ ნიშანთა სისტემები, რომლებიც ცხადყოფენ მათ მიღმა არსებულ მენტალურ მოდელებსა და სტრუქტურებს) და ყველა ის ლიტერატურათმცოდნეობითი მეთოდი (მაგალითად, სახეთა გენეზისისა და შედარება-შეპირისპირების მეთოდი), რომელიც ხელს შეგვიწყობდა მხატვრული ხატების მნიშვნელობათა სრული სპექტრის წარმოჩენაში.

ნაშრომის თეორიული ღირებულება

ბიბლიური მოდელების მხატვრული რეტრანსლიაციის კვლევას ათწლეულების განმავლობაში ყურადღება არ ექცეოდა. მხოლოდ პოსტსაბჭოთა პერიოდში შეიქმნა ნაშრომები ამ მიმართულებით. ვფიქრობთ, ჩვენი ნაშრომი შეავსებს ამ ხარვეზს და გარკვეულ სიცხადეს შესძენს თანამედროვე ტექსტების ბიბლიურ ტექსტებთან ურთიერთმიმართების თემას.

ნაშრომის პრაქტიკული მნიშვნელობა

სადისერტაციო ნაშრომის ფარგლებში ჩატარებულმა კვლევამ საშუალება მოგვცა წარმოგვეჩინა, როგორ ჩამოიქნებიან ბიბლიური მოდელები, როგორც პარადიგმული სტრუქტურები, მხატვრულ სახეებად.

ნაშრომი დაეხმარება ფილოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტებს (ბაკალავრებს, მაგისტრანტებს, დოქტორანტებს), მეცნიერებსა და მკვლევარებს, რომელნიც დაინტერესებული არიან ბიბლიური მოდელების ლიტერატურულ ტექსტებთან ურთიერთმიმართების საკითხებით.

სტრუქტურა და მოცულობა

სადისერტაციო ნაშრომი მოიცავს კომპიუტერზე ნაბეჭდ 159 გვერდს. ნაშრომში დასმულმა პრობლემატიკამ და საკვლევი მასალის თავისებურებამ განსაზღვრა დისერტაციის სტრუქტურა, რომელიც მოიცავს შესავალს, ხუთ თავს, პარაგრაფებს, ქვეთავებს, დასკვნას, ანოტაციებს ქართულ და ინგლისურ ენებზე. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია.

სადისერტაციო ნაშრომის

თავი I – საკითხის ისტორიისთვის – არ მოიცავს პარაგრაფებს;

თავი II – ძველი აღთქმისეული მოდელები მეოცე საუკუნის 70-იანი წლების რომანში. ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მშოვნელმან“ – მოიცავს ორ პარაგრაფს (პირველი პარაგრაფი – ცხრა ქვეთავს; მეორე პარაგრაფი – ერთ ქვეთავს);

თავი III – ძე შეცთომილის მოდელები 70-იანი წლების რომანში – შედგება სამი პარაგრაფისაგან (მათგან, მესამე პარაგრაფი ოთხი ქვეთავისაგან შედგება);

თავი IV – ბიბლიური კონოტაციები (ჯემალ ქარჩხაძის „მდგმური“) – მოიცავს ერთ პარაგრაფსა და ერთ ქვეთავს.

თავი V – არქეტიპული მოდელები ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“ – მოიცავს სამ პარაგრაფს (მათგან, პირველ პარაგრაფში ერთი ქვეთავია).

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

შესავალი

შესავალში წარმოდგენილია ნაშრომის ძირითადი მიზნები და ამოცანები, კვლევის აქტუალობა; ნაშრომის მეცნიერული სიახლე და მეთოდოლოგიური საფუძვლები; ნაჩვენებია სადისერტაციო ნაშრომის თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება. ავტორისა და ტექსტის ურთიერთმიმართების ზოგიერთი, საკვლევი თემისთვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საკითხი.

თავი I

საკითხის ისტორიისთვის

დისერტაციის პირველ თავში წარმოდგენილია ქართული ლიტერატურის გენეზისი ჩვენთვის საინტერესო პრობლემასთან მიმართებით. რა ტენდენციები გაითავისა მეოცე საუკუნის ლიტერატურამ ჰაგიოგრაფიული ტექსტებიდან.

ქართულ სინამდვილეში ბიბლიური და მითოსური სტრუქტურების გამოყენება, ზოგადი ტენდენციების გარდა, გამოწვეული იყო აქტუალური ეროვნულ-კულტურული და ზნეობრივი პრობლემებით. ამ მოდელების ინტენსიური დამუშავება მეოცე საუკუნეში სულიერი და ფიზიკური გადარჩენის ტოლფასი იყო, რადგან კომუნისტური აგრესიით შექმნილი რთული სოციალურ-პოლიტიკური ვითარება ყოველივე ეროვნულს, სულიერს, ტრადიციულს წაღვეკვით დაემუქრა. ბიბლიის სიღრმე, აზრობრივ-შემეცნებით შრეებში დაუნჯებული საიდუმლო იგავური ენის გამოყენების შესაძლებლობას იძლეოდა, რაც, ერთი მხრივ, შემოქმედს შესაძლებლობას აძლევდა, გამოეხატა საკუთარი ფარული სათქმელი და, მეორე მხრივ, მაქსიმალურად აეცილებინა არსებული რეალობით შექმნილი კონიუნქტურულობის საფრთხე.

კულტურულ სივრცეში შემოქმედის, მწერლის სათქმელი განიტოტება იდეოლოგიურ, ეგზისტენციალურ, ფილოსოფიურ, ლიტერატურულ დისკურსებად. კოდირებული ინფორმაცია მოექცევა მხატვრულ სახეებში, სიუჟეტებში, დროისა და სივრცის ორგანიზების მეთოდში, მცირე ესთეტიკურ სტრუქტურებში, იდიომებში და ა.შ.

მეოცე საუკუნის 70-იან წლების ქართულმა მწერლობამ აზროვნების ვექტორი კაცობრიობისა და კერძოდ ადამიანის ისეთი სასი-

ცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საფიქრალისაკენ მიმართა, როგორებიცაა: მიტოვებულობის განცდა, მარტოსულობით გამოწვეული სულიერი სიცარიელე, რწმენაში დაეჭვება, რწმენის სიმცირით გამოწვეული სკეფსისი.

70-იან წლებში მხატვრული აზროვნების ასპარეზს იპყრობს ქართული რომანი, რომელიც დეფორმირებული კულტურული და იდეოლოგიური სივრცის მოწესრიგების პროცესში ებმევა. მას წინა პლანზე გამოაქვს ჭეშმარიტი სულიერი ღირებულებები და ტრადიციული ცოდნა.

ოთარ ჭილაძის, გურამ დოჩანაშვილის, ნოდარ დუმბაძის, ჭაბუა ამირეჯიბის, ჯემალ ქარჩხაძისა და სხვათა ლიტერატურულ ტექსტებში ადამიანი წარმოჩენილია არა ოდენ კონკრეტულ დროსა და სივრცეში, არამედ ზედროულ, ზესივრცულ, მარადისობის კონტექსტში.

თავი II

ძველი აღთქმისეული მოდელები მეოცე საუკუნის

70-იანი წლების რომანში

ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“

სადისერტაციო ნაშრომის მეორე თავში წარმოდგენილია სამი პარაგრაფი:

1) ნოეს მხატვრული მოდელი ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“;

2) დრო-სივრცის ბიბლიური კონოტაციები ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“;

3) ოთარ ჭილაძე. სათაურის სემიოტიკა.

2.1. ნოეს მხატვრული მოდელი ოთარ ჭილაძის რომანში

„ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“

ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ ნოე ქაიხოსროს მიერ არასწორად „წაკითხული“ არქეტიპია.

ოთარ ჭილაძის რომანი „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ იდეური თუ მხატვრული თვალსაზრისით განსაკუთრებული მასშტაბის ტექსტია. ფსიქო-სოციალური თემები, ბიბლიური მოდელები განსაცვიფრებლად ინტეგრირდება ერთმანეთთან და თავისთავად ბადებს

რეციპიენტის (მკითხველის) არამხოლოდ თვითრეფლექსიას, არამედ ნარატივის სხვადასხვა რაკურსით წაკითხვის მოთხოვნილებას.

ნოეს, რომელიც ბიბლიის მიხედვით, ახალი კაცობრიობის წამომწყებად, სათავის დამდებად ითვლება (ადამის შემდეგ), ოთარ ჭილაძის ქაიხოსრო თავის წინამორბედად მიიჩნევს, თუმცა რომანის კითხვისას არაეთვზის ვლინდება პროტაგონისტის კვაზინოეობა.

ქაიხოსრო-ნოეს კორელაციაში ქაიხოსრო ანტინოეა თავისი გამრუდებული ზნეობრივ ღირებულებათა აღრევის გამო.ნოე კაცობრიობის გადამრჩენელ კიდობანს აშენებდა, ქაიხოსრო საკუთარი ძირგამომპალი და სხვათა სულიერებისა და ხორციელების დამხშობ-გამანადგურებელი კიდობნის „მშენებელია“. ბიბლიური ნოე ღვთისმოსაობის გამო გადაურჩა საყოველთაო წარღვნის წყლებს, ქაიხოსროს არასოდეს დაუმტკიცებია, რომ გადარჩენას იმსახურებდა.

ქაიხოსროსთვის მთავარი გადარჩენაა და საკუთარი სიცოცხლის შენარჩუნებაზე მაფიქრალისთვის სიკვდილი ესქატოლოგიური დასასრულის ტოლფასია. მისი ვიტალური ენერგია ეგოცენტრიზმის დაკმაყოფილებას ხმარდება. მას განუწყვეტელი დაფარული კონფლიქტი აქვს ნოესთან, რომლის სახელთან ხშირი აპელირებით უკეთ იკვეთება მისი ლაჩრობა, არამართლობა. მწერალი ამით შესაძლებლობას გვაძლევს, უკეთ გავიაზროთ ქაიხოსროს სახე და ნოედ ქაიხოსროს ანტიპოდის ჭემმარტი მხატვრული და მსოფლმხედველობრივი მნიშვნელობა.

ქაიხოსრო ნოეს გარდა გარკვეულ კორელაციაშია კაენთანაც. რომანში ღვთის სიტყვის ადეპტი, ზოსიმე მღვდელი, ფრაზით: „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან მომკლას მე“, ქაიხოსროს მიანიშნებს მის კაენიტურ წარმომავლობაზე. ამ სიტყვებით მაიორ ქაიხოსრო მაკაბელს ეცნობება, რომ ის მკვლელია, მომსვრელია ყოველგვარი სიკეთისა. ქაიხოსროს მიერ განვლილი გზა, რომელიც ლაბირინთული სტრუქტურისაა, ბიბლიური კაენის უთავბოლო ხეტიალის მსგავსია.

2.2. დრო-სივრცის ბიბლიური კონოტაციები ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“

2.2.1. მნიშვნელობათა ჩამოყალიბების საკითხისთვის

ოთარ ჭილაძის რომანში დრო განსაკუთრებული დატვირთვის მატარებელი და ღრმა კონოტაციურ მნიშვნელობათა შემცველია.

მწერალი ქვეცნობიერში, ისტორიულ მეხსიერებაში ჩარჩენილ ხსოვნას აცოცხლებს და მოუწესრიგებელ, ფრაგმენტულ ინფორმაციას მორალურ-კულტურული მოწესრიგებულობის სახეს აძლევს. კონკრეტული სახის გრძნობადი ფენები კორელაციაშია ცნობიერების ინტელიგიბელურ შრესთან.

ოთარ ჭილაძის რომანი „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ დასერილია უამრავი სემანტიკური უნივერსალითა თუ სიმბოლური მნიშვნელობის მქონე საგნით, მოვლენით. კვლევისას ყურადღება მივაქციეთ დრო-სივრცის მოდელს, საკუთრივ სივრცისა და დროის კონცეპტებს. ასევე მათი მხატვრული განსახოვნების თავისებურებებს. ტექსტის ანალიზისას გამოიკვეთა დრო-სივრცის არქეტიპულ ბიბლიურ მოდელებთან გარკვეული მიმართება.

2.2.2. გზის სიმბოლიკა

გზის ცნება მსოფლიო კულტურულ უნივერსალიას მიეკუთვნება. მას დაუსაზღვრელი სემიოტიკური ველი გააჩნია. გზით სივრცე აითვისება, რომლის დროსაც პერსონაჟის წარმოსახვითი და რეალური გზების, პერცეფციული და აპერცეპციული დროების, ცნობიერისა და არაცნობიერის ღრმა შრეებში არსებული ხსოვნისა თუ ცოდნის ამოფრქვევა ხდება. იქმნება დრო-სივრცის ერთიანობის განცდა, რომლის ათვისებისას პერსონაჟი ახერხებს გამთლიანებას, მისი იდენტიფიკაციის პროცესი სრულდება.

ოთარ ჭილაძის რომანში გზის მნიშვნელობა დენოტაციური (გეოგრაფიული სივრცე, მატერიალურ-საგნობრივი) დონიდან კონოტაციურზე გადადის და ფარულ, ასოციაციურ მნიშვნელობათა ფართო სპექტრს აღმოაცენებს.

სადისერტაციო ნაშრონში წარმოდგენილია ქაიხოსროს, ანას, პეტრეს, გიორგას, ანეტას, მართას, ნიკოს, ალექსანდრეს გზებს შორის მსგავსება-განსხვავება. გზაზე გასვლით, გზის გავლით, მისი „ათვისებით“ პერსონაჟი იდენტობის ძიების პროცესში ერთვება.

შედარების მიზნით, აქვე განხილული გვაქვს ძველი აღთქმის პერსონაჟთა (კაენი, მოსე) მიერ განვლილ-ათვისებული გზების სიმბოლური და საკრალური მნიშვნელობა.

როგორც აღვნიშნეთ, ყველა პერსონაჟის ორიენტირი და ფუნქცია გზის სემანტემასთან მიმართებით განისაზღვრება, ანუ მათი განვლილი გზები განსხვავებულია. ქაიხოსროს მიერ განვლილი

გზა ლაბირინთული სტრუქტურისაა, რომელიც მისი ცხოვრების მეტაფორადაც შეიძლება მივიჩნიოთ. ლაბირინთში ხელოვნურად დაგრძელებული გზის მსგავსად, ქაიხოსროც არაბუნებრივად ცდილობს თავისი სიცოცხლის წლების გახანგრძლივებას. საკუთარ თავსა და წარმომავლობას გაქცეული მაიორი უგზო-უკვლოდ ხეტილობს. გარშემომყოფებსაც გზა-კვალს ურევს, რითაც უპერსპექტივობის, უგზოობის მძაფრ განცდას იწვევს.

გზის ინჟინერი, მიტო, როგორც სიმბოლური სახე, გზის კონოტაციებს აღმოაცენებს: ის გზას აგებს, გზის მაჩვენებელი და გზის მცოდნეა. მიუხედავად ასარჩევი და გასავლელი გზის უცოდინრობისა, ანეტა მაინც მიდის სახლიდან მიტოსკენ. ამ გზამ ანეტას, მართალია, ცხოვრება აურია, მაგრამ უკანაც მოაბრუნა. იქნებ ეს გარდაუვალიც იყო; მიტოსაც ხომ აერია მაკაბელების სახლამდე მისასვლელი გზა. მიტო და ანეტა სწორედ ამ საბედისწეროდ არეულმა გზამ დაუკავშირა ერთმანეთს.

ძმების (ნიკოსა და ალექსანდრეს) მიერ განვლილი გზები არაერთგვაროვანია. ალექსანდრეს გზა თითქოს არ არსებობს საერთოდ; მას არც საწყისი აქვს და არც დასასრული, როგორც კაცობრიობის ცოდვასა და მადლს. სიკვდილის სემანტემებით (ყვავი და ჩონჩხი) დასერილი სივრცისა და გზის დამღევაში ალექსანდრეს ძმის სიყვარული ეხმარება. ალექსანდრეს სახის სიმბოლური დატვირთვის განსაზღვრაში მნიშვნელოვან ფუნქციას იძენს ნიკოს სახე და მასთან დაკავშირებული სივრცული ასოციაციები.

2.2.3. ცის სიმბოლიკა

ცის კონოტაციური მნიშვნელობები ნაშრომში ცალკე ქვეთავადაა გამოყოფილი. აქ განხილული გვაქვს ამ სახის არაერთი მნიშვნელობა. ცნობილია, რომ ცით სიმბოლიზებულია ტრანსცენდენტური, დაუსაზამო, ღვთაებრივი არსი. ვფიქრობთ, ნიკოს მუდამ „ცისკენ ყურება“ დაკარგული ედემის ძიებაზე მიუთითებს. მისგან განსხვავებით, ალექსანდრე, რომანის მიხედვით, „ყელამდე ტალახშია“. ძმის სამეზნელად წასვლა კორელაციაშია დაკარგული სამოთხის კვლავდაბრუნების სურვილთან, ღმერთის ძიებასთან. ამით ის საკუთარი არსისა და დანიშნულების ახსნას ახერხებს.

2.2.4. გომური

ეს ქვეთავი ეთმობა გომურის კონოტაციურ მნიშვნელობათა ახსნას. რომანში გომური საკრალური სივრცის დატვირთვის იძენს, რადგან აქ სიკვდილ-სიცოცხლე თანაარსებობაში (მკვდარი მამის ხსოვნა და ცოცხალი გიორგა) ერთმანეთს ხელს არ უშლიან, პირიქით, ისინი უერთმანეთოდ ვერ იარსებებენ. გომურის (ეს სახე საკმაოდ გამჭვირვალეა და ასოციაციურად მაცხოვრის დაბადების ადგილზე მიანიშნებს) სივრცე დადებით მნიშვნელობათა შემცველია და ქაიხოსროს ქვის „სარკოფაგს“ უპირისპირდება. აღსანიშნავია ისიც, რომ გომურში, როგორც საკრალურ სივრცეში, ქაიხოსრო ფეხს ვერ (ან არ) დგამს. აქ არ არის მისი სამომრათ არეალი.

გომური არა მხოლოდ მატერიალური გარემოა, არამედ ხსოვნაში განფენილი მიკრო მოდელი ვრცელი სამყაროსი, რომელიც გიორგას მიღმურ, სულიერ სამყაროში გადანაცვლებისა და მოგზაურობის საშუალებას აძლევს. ეს არის არაკანონზომიერად დარღვეული მამამკვილური სიყვარულის აღმდგენი და გამამთლიანებელი სივრცე.

2.2.5. პურის სემანტიკა

პური, არსებობის უპირველესი სუბსტანტი, შემცველია ყველა იმ სიკეთისა, რომელიც ადამიანს არსებობისთვის, სიცოცხლისთვის სჭირდება. ანას ხელით მიღებული პურის ნამცეცი სიცოცხლის, გადარჩენის წყაროდ ექცა ალექსანდრეს. სწორედ ამის შემდეგ გააცნობიერა მან ადამიანის დანიშნულება და თვითჩაღრმავების, ფიქრის, ანალიზის შედეგად იდენტობა აღიდგინა. მან, პურის მადლით აღვსილმა, სიყვარულის გზა სიმულვილისას ამჯობინა და ამიტომაც წავიდა ძმის სამეზნელად.

2.2.6. დროის სიმბოლიკა

დრო თავისი მახასიათებლებით კორელაციაშია გზასთან. სივრცე, დროსთან შედარებით, რეალობის თვითმჩენი მყარი სტრუქტურაა. დრო ადამიანისაგან სივრცეში გადაადგილებით აღიქმება, ანუ სივრცული ხატები დროის ცვალებადობას არეკლავს.

სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილი გვაქვს ნეტარი ავგუსტინეს რეფლექსია დროსთან მიმართებით. ღვთისგან სამყარო დროსთან ერთად შეიქმნა. ადამიანი კი დროსა და სამყაროს შორის

მჭიდრო კავშირის დამტეგია. წრფეზე მოძრავი ქრისტიანული დრო (მოთოსური დროის მოძრაობა წრიულია) მესიის მოვლინებით იწყება და მეორედ მოსვლით (აპოკალისით) სრულდება.

ოთარ ჭილაძესთან გზას არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული. მისი გავლა პირველსაწყისთან დაბრუნებას ხმარდება, თუმცა გარკვეული სახეცვლილებით, განახლების პოტენციით. ქრისტიანული მსოფლმხედველობით, ადამიანის ცხოვრება დაბადებიდან სიკვდილამდე გასავლელი გზაა, რომლის საბოლოო შედეგი ამ გზის არჩევის მცდარობა-სისწორესა და ადამიანის ძალისხმევაზე დამოკიდებულია.

ქაიხოსრო „ჩართულია“ მხოლოდ მის მიერ შექმნილ მიკრო დროში, ჩაკეტილია ავტონომიურ სამყაროში. ამ კვაზიცხოვრების ამთვლელ-განმსაზღვრელი მაკაბელების სახლის კარადისხელა საათია, რომლის გაჩერებაც, ავტომატურად, ოჯახის ალფამამრის სიცოცხლის დასრულებას(გაჩერებას) იწვევს.

2.2.7. საათი

ამ ქვეთავში ნაჩვენებია, რომ მაკაბელების საათის სიმბოლიკაში ულმობლად წარმავალი დრო და გარდაუვალი სიკვდილის აჩრდილი იკვეთება. საათი რომანის პერსონაჟებს პერმანენტულად ახსენებს, რომ ამ ცისქვეშეთში მარადიული არაფერია, სიყვარულის გარდა. ქაიხოსრო თავისი ოჯახის საათის წიკწიკს საკუთარ გულისცემას უკავშირებს; მან ქვეცნობიერად იცის, რომ საათის ისრების გაჩერება მისი ამქვეყნად არყოფნის მაუწყებელი იქნება. პეტრიკელა ამიტომაც აღარ დაქოქავს გაჩერებულ კარადისხელა საათს და გასაღებს შორს გადაისვრის. ამით მას სასიკვდილო განაჩენი გამოაქვს მამისთვის და ოჯახის ბელადად, წინამძღვრად, თავისი თავის დეკლარირებას (ფარულად, მაგრამ მაინც) ახდენს.

2.2.8. მამალი

ტექსტში მამალი რამდენჯერმე გვხვდება. არსებულ რეალობას გიორგა გაურბის მას შემდეგ, რაც ურმის კოფოზე ჩამომჯდარ თვალეზბრიალა მამალს დაინახავს. მამალი საბედისწეროდ ყივის გიორგას სიკვდილამდე, თითქოს ქვეყნის გამოფხიზლებას ცდილობდეს. გიორგას თათარი მამლის ყივილამდე კლავს (მაცხოვარი პეტ-

რემ მამლის ყვილამდე სამგზის უარყო). მამლის ყვილი ის საბედისწერო ნიშანია, რომელიც გიორგას მამისეული სახლისკენ და სიკვდილისკენ აბრუნებს.

2.2.9. ირემი

ირემი სიმბოლოა დიდი, მოუთმენელი სურვილისა, რომელიც ბიბლიიდან გავრცელდა (კერძოდ, ფსალმუნი: 41,2). რომანის მიხედვით, ირემი სოფელ ურუქს გარდაცვალებული გიორგას სულის სახით ევლინება, თუმცა სოფელი მას ვერ იღებს და სიცოცხლესაც გამოასალმებს. მეტაფიზიკურ სივრცეში განფენილ ანას სულს კიდევ ერთგზის ევლინება გიორგას სული, რათა დედაშვილური სიყვარული სამარადქამოდ განიფინოს უსივრცო მარადიულობაში.

2.3. ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ სათაურის სემიოტიკა

დისერტაციის ამ პარაგრაფში საუბარია ოთარ ჭილაძის რომანის („ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“) სათაურის სემიოტიკურ ასპექტებზე. სათაურს საკრალური დატვირთვა აქვს: მასში გაცხადებულია ბიბლიური პარადიგმა კაენისა და მისი მოდგმისა. მკვლელის არქეტიპს მარადიულად სდევს შიშით გამოწვეული ძრწოლა იმის გამო, რომ მის მიერ ჩადენილი ცოდვა, ღვთის გულმოწყალების მიუხედავად, შეუწყნარებელია.

ქაიხოსროს ცხოვრების გზის პერიპეტიები, კაცთმოძულეობითა და უსიყვარულობით ნასაზრდოები, კორელაციაშია კაენის სამუდამოდ შიშნაჭამ, სიკვდილდანასუნთქ სიცოცხლესთან. კაენ-ქაიხოსროსთვის ესენციალური მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ყველა შემხვედრი შეიძლება მისი მკვლელი იყოს.

ამ პარაგრაფში ყურადღებაა გამახვილებული დევნის კონცეპტზე. ქაიხოსრო გიორგას, ანას, თათრის, ბაბუცას, ნიკოს არაპირდაპირი მკვლელია. ნებისმიერი ურთიერთობა, რომელიც ქაიხოსროს 5 ლიტრა სისხლს გაქრობით ემუქრება, მაიორის მხრიდან უარყოფითი, დამაბული ემოციით აღიქმება და განიცდება. ლაჩრობით გამოწვეული დანაშაულის (თათრის გადამტერების ჩათვლით) გადასაფარავად, ქაიხოსრო მაკაბელი გიორგასა და ანას სიყვარულით შეკოწიწებულ სივრცეს თავისი სიკვდილის ლანდებით აბნელებს

და სიცოცხლეს აცლის. თავის გერს, გიორგას, პირდაპირ თუ შეფარვით შთააგონებს, ავალდებულებს, რომ მის მაგივრად სამსხვერპლო ჭურჭლად იქცეს, თათრის სამაგიეროს გადახდის ობიექტი გახდეს. ქაიხოსროს ცოდვილ სიცოცხლეს უდანაშაული გიორგას სიკვდილი სჭირდება.

რომანში ზოსიმე მღვდლის პირით ეცნობება ქაიხოსროს თავისი „დიდი წინაპრის“ სიტყვები; მღვდელი ბიბლიურ გარდაუვალობას ახსენებს კაენ–ქაიხოსროს, მაგრამ თავის ე. წ. სულიერ შვილს სინანულში ვერ აგდებს. სამწუხაროდ, მასში კაენის სული მძვინვარებს ბოლო ამოსუნთქვამდე.

დისერტაციის ამ პარაგრაფში ასევე ნაჩვენებია პეტრეს ვაჟების, ალექსანდრესა და ნიკოს, კონტრავერზა. ალექსანდრეში აღზევდა წინაპრის გენი და ის მახინჯ მაროსთან ურთიერთობით სიმახინჯეს დაუწყვილდა; ამით მან თითქოს სამყაროს, სიკეთის წინააღმდეგ გაილაშქრა. ალექსანდრე ქაიხოსროს გვამის მოპარვით ფიქრობს, რომ სათავის, ჯიშის განწმენდას შეძლებს. ზოსიმე მღვდელს ეუბნება: „არ არსებობს, მამაო, ჩემთვის მიტევება“ (ჭილაძე 1981: 376). ფაქტობრივად, ალექსანდრე ამით კაენის სიტყვებს იმეორებს.

მწერლის ხედვის პერსპექტივა მიმართულია ალექსანდრეს მიერ გადარჩენილი მართასკენ. სწორედ მართა ეხმარება ბიძას, გაერკვეს თავის სულიერ მდგომარეობაში. მართა, როგორც ქალი, როგორც სიცოცხლის მიმცემი და მომპატრონებელი (მიუხედავად თავისი პატარა ასაკისა), იმპლიციტურად ოჯახში დამბრუნებლის ფუნქციას იძენს. ის არის ამ ოჯახის სიმყრალის, ბოროტების სიკეთით გამნიავებელი და მაკაბელთა ჯიშისა და გენის გადამრჩენელი, სასიკეთოდ შემცვლელი.

თავი III

„ძე შეცთომილის“ მოდელები

70-იანი წლების რომანში

დისერტაციის ეს თავი სამი პარაგრაფისაგან შედგება, რომლებშიც წარმოდგენილია უძლები ძის ბიბლიური მოდელის მხატვრული ტრანსფორმაცია ოთარ ჭილაძის („ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“), გურამ დოჩანაშვილისა („სამოსელი პირველი“) და ნოდარ დუმბაძის („მარადისობის კანონი“) რომანებში.

3.1. ალექსანდრე – უძღვები შვილი

(ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“)

დისერტაციის ამ პარაგრაფში განხილული გვაქვს ალექსანდრეს განვლილი გზა, მისი ცხოვრება, რომელიც გარკვეული ნიშნულით სახარებისეული „უძღვები ძის“ იგავის რემინისცენციას წარმოადგენს. სახარებისეული უძღვები ძისა (ლუკას სახარება, მე-15 თავი) და ალექსანდრეს მსგავსება კონოტაციურ დონეზე იკითხება. მამის წიაღიდან წამოსული ალექსანდრე – ძე შეცთომილი გზადაბნეული და გაბოროტებულია. ის სიძვის ცოდვით ცხოვრობს მახინჯ მაროსთან, რომელსაც თავისი უმანკობა ვიღაცისთვის გათხრილ საფლავეში აქვს დასამარებული. ადგილი, სადაც ისინი ცხოვრობენ, ღვთისაგან მიტოვებული სივრცის განცდას ქმნის. გარესივრცემოშლილ ალექსანდრეს შინაგანი ჰარმონია, ჰომოგენურობა ერღვევა.

ალექსანდრეს დაბრუნება მამის წიაღში მის მიერ განვლილი გზის ტრაექტორიის შესაბამისად ხდება; ამიტომაცაა ალექსანდრე-უძღვები ძის მიერ განვლილი გზის კონცეპტუალური ველი მასშტაბური და პოლისემიური. ქრისტიანობაში გზის მიმართულების ვექტორი წარსულიდან მომავლისკენაა მიმართული. ციმბირის გზებზე (ძმის, ნიკოს, სამეზნელად წასვლისას) ალექსანდრე სწორედ ამ ტრაექტორიით მოძრაობს. ამ გზამ ალექსანდრე მაკაბელს ფიზიკური თუ სულიერი დაბრკოლებები გადააღახვინა, ტანჯვის გზით სულიერი სიმწიფე მოაპოვებინა.

გზის უჰორიზონტობა (ჰორიზონტი მამინ გამოჩნდა, როცა წარსული გააანალიზა), უსასრულობა (წარსულის ლაბირინთში გაჩხერილმა თავი დააღწია ბაბუის მიერ წამოწყებულ დაწყევლილ ცხოვრებას) ალექსანდრეს უმთავრეს კითხვებზე გააცემინებს პასუხს. გზის ათვისებით ის იდენტობას აღიდგენს და აცნობიერებს თავის მთავარ დანიშნულებას. ციმბირისკენ მიმავალი გზა ასოციაციურად უკავშირდება ღვთის სასუფეველში მიმავალ ვიწრო და ძნელად სავალ ბილიკს და, შესაბამისად, ძმების, ალექსანდრესა და ნიკოს დარღვეული, დამამორებელი გზების შემკრები და გამაერთიანებელია.

გზა, რომელსაც ალექსანდრე მამისეული სახლიდან (ამ კონცეპტუალურ ველში ის კაენია) ციმბირამდე (ალექსანდრე აქ უძღვები შვილია) გაივლის, მისი კათარზისის გზაა. ძმის სიახლოვის შეგრძნებით მასში დანაწევრებული, დასახიჩრებული ადამიანი აღ-

დგება. გზის ბოლოს ალექსანდრე უკვე ანტიმაკაბელია. ქაიხოსროსგან განსხვავებით, მას „სიკვდილის კი არ ეშინია, არამედ სიცოცხლის“ (ქილაძე 1981: 447).

აქვე განხილული გვაქვს თოვლის სემანტიკა და თეთრი ფერის სიმბოლური მნიშვნელობები. თეთრი ფერს ასოციაციური დატვირვა ენიჭება, რომელიც ღმერთს, სიკეთეს, სიცოცხლეს, ყოფიერების სისავსეს განასახიერებს. აღსანიშნავია ის, რომ ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ თეთრი ფერის სიმბოლიკა დადებითთან ერთად უარყოფით მნიშვნელობას შეიცავს. ციმბირის თოვლით გადათეთრებულ სივრცეში ძმისკენ სვლა ერთი მხრივ, ალექსანდრეს სულის განწმენდას, სინანულს, შინაგანი სინათლის ამოფრქვევას უკავშირდება, მეორე მხრივ კი, შიშის, სიკვდილის მოლოდინს ათვალსაჩინოებს.

3.2. დომენიკო – უძღები შვილი

(გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“)

ამ პარაგრაფში ნაჩვენებია, როგორ ხდება აღნიშნულ რომანში „ძე შეცთომილის“ იგავის მხატვრული ტრანსფორმაცია და მისი შემადგენელი ელემენტების გარდაქმნა მხატვრულ სახეებად. გურამ დოჩანაშვილის რომანში „სამოსელი პირველი“ სააზროვნო მოდელების სახით ერთდროულად გვხვდება ძველი და ახალად-თქმისეული ღრმა საკრალური დატვირთვის მქონე თქმულებები.

თ. ოთხმეზურისა და გ. ბერიძის თვალთახედვით, დომენიკოში ცნაურდება ძე შეცდომილიცა და იესო ქრისტეც. ვფიქრობთ, იესო ქრისტე ვერ იქნება დომენიკოს არქეტიპი. დომენიკოს წინარესახე მაცხოვარი კი არა, ადამი უფროა, რომელიც თავიდან ღვთაებრივი სულის მატარებელი, სახე და ხატი შემოქმედისა, თავად ღვთის მიერ იყო ხელდასხმული. უფალმა მისი „მზრძანებლად“ ქცევა თავად იწება. ცოდვით დაცემისას კაცობრიობას პირველ ადამიანს ეს პატივი ჩამოერთვა.

დომენიკო – ძე შეცთომილი, მამისეულ სახლში არსებული სიკეთეების მიუხედავად, მაინც ტოვებს მშობლიურ, ბუნებით საცხოვრისს და საკუთარი არსის შესაცნობად თუ ინტერესის დასაკმაყოფილებლად მისთვის უცხო გზას ადგება. ეს გზა თავისი სივრცული თუ დროითი განზომილებით გურამ დოჩანაშვილის რომანში დომენიკოს იდენტობის აღმდგენად არის წარმოდგენილი.

დომენიკო უძღები მის ინიციაციით მოქმედებს. მიუხედავად ბევრი გაჭირვებისა, ის აცნობიერებს თავისი განვლილი გზის უშედეგობას და გულწრფელი მონანიებით, ცრემლთა ღვრით ცდილობს მამის სიყვარულის დაბრუნებას, ღვთისძეობის პატივის აღდგენას. დომენიკოსთვის მამის წიაღში დაბრუნება კორელაციაშია ღმერთთან დაბრუნებასთან. პირველსაწყისთან, უზენაესთან სიახლოვე, სიკეთისკენ სწრაფვა დომენიკოს ზნეობრივ სრულყოფას ემსახურება. დომენიკო საწყისიდან, როგორც მიზეზიდან დაბლა დაშვების შემდეგ, არსის საფეხურების თანდათანობით უკუსვლითა (ლამაზ-ქალაქი-კამორა-კანუდოსი) და ამაღლებით (მაღლა სოფელი) საწყისს (მამას) უერთდება და ერწყმის. გზაზე დაძლეული წინააღმდეგობები მის სულიერ განვითარებას ემსახურება და ამის ფონზე გარდაქმნა-განახლება მისი სრულყოფის იდეას ისახავს მიზნად.

აქვე განხილული გვაქვს სამოსელი პირველის სიმბოლური მნიშვნელობა. დომენიკოსთვის სამოსელი პირველის (ნათლის შესამოსლის) ბოძება დახშული სამოთხის კარის გახსნის ხელახალ რემინისცენციად მიგვაჩნია. ვფიქრობთ, დომენიკო ამ რომანში სინანულის გზით შეცნობის გზაზე დამდგარი კაცობრიობის სიმბოლოა.

3.3. უძღები მის ოდისეა

(ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონი“)

3.3.1. ტოტალიტარიზმის ახალი ღმერთი და ადამიანის სულის დესტრუქცია

ადამიანი, უფლის მიერ შექმნილი სამყაროს გვირგვინი, ტოტალიტარულ სახელმწიფოში უკიდურესად დამდაბლებულია. ადამიანი შეიპყრო ეგზისტენციალურმა შიშმა. ყოფიერების სიცარიელემ საღვთო მორალი განდევნა. უპიროვნო კოლექტივში (მასაში) სულიერების წილ კლასობრივმა იდეოლოგიამ გაიდეა ღრმა ფესვები. სოციალიზმის იდეურ-პოლიტიკური პრინციპის თანახმად, სახელმწიფო აქტიურად ერეოდა ადამიანის პირად ცხოვრებაში; აზროვნება დეტერმინირდა იდეოლოგიური კლიშეებითა და დოგმებით, კოლექტივი დეპერსონიფიცირდა. კომპარტიის გენერალური მდივნის პირით „გაცხადებული“ აბსურდული ფრაზეოლოგია ღვთიური სიტყვის ტოლფასი იყო; ის უდავო, ურყევ ჭეშმარიტებად მიიჩნეოდა.

ამ პერიოდში მწერალთა კავშირი (ძირითადად) კომუნისტური იდეოლოგიის გამტარებელ ორგანიზაციას წარმოადგენდა. სტალინის დეფინიციით, „მწერალი ადამიანის სულის ინჟინერი“, ანუ იდეოლოგიაზე მორგებული მასების მქადაგებელ-განმანათლებელი უნდა ყოფილიყო. მწერლობას და ზოგადად ხელოვნებას, საკუთარი ავტონომიური ფუნქციის შესრულების ნაცვლად, ცხოვრებისა და ადამიანის გარდაქმნა დაევალა.

ყველაზე მძაფრი ხასიათი ანტირელიგიურმა პროპაგანდამ მიიღო. შეიძლება ითქვას, რომ ხელისუფლების იდეოლოგიური წნეხის ამ მიმართულებამ განსაკუთრებული გავლენა იქონია ადამიანის ფსიქო-სომატურ მდგომარეობაზე, რის გამოც წარმოიქმნა ტრავმა, რომლის კვალი აშკარად იკითხება პოსტსაბჭოთა რეალობაშიც. ტოტალიტარიზმის პირობებში სულიერების ნგრევის ვირუსმა ადამიანის ჰერმეტიკულ სტრუქტურებშიც შეაღწია.

3.3.2. ბაჩანა რამიშვილის სულიერი ოდისეა

ნოდარ დუმბაძის რომანში „მარადისობის კანონი“ ადამიანის ბაზისურ საწყისს, უფლის ძიებას, ებრძვის ღვთისმებრძოლეობა. კომუნისტური იდეოლოგიისთვის ქრისტიანული რელიგია ფიქცია და სიმულაცია იყო.

რომანის დასაწყისშივე ბაჩანა რამიშვილის მიწიერი მშობლების კვალი გამქრალია. რეჟიმის სისასტიკით რეპრესირებული დედ-მამის არყოლა ბაჩანაში ზეციური მშობლების გარეშე დარჩენას განაპირობებს. პროტაგონისტს აკლია შინაგანი ერთიანობა, ჰომოგენურობა, რომელიც სულიერ სიმშვიდეს განაშორებს და ფიზიკურადაც ანადგურებს. მისი სხეულის სტატიკური მდგომარეობა (ინფარქტის დროს) კორელაციაშია სულიერ მდგომარეობასთან.

მწერალი თხრობისას ათვალსაჩინოებს, რომ თუ ბაჩანას ბავშვობასა (წარსული) და ზრდასრულ ასაკთან ტრანსგრესია არ მოხდა, ის ვერ გამოთლიანდებოდა. უზენაესთან დაკარგული კომუნიკაცია ფიზიკური უძლურებით გამოიხატა და მისი ლეთარგიული ხილვები, მოგონებების „კიბით“ გადაადგილება ბაჩანა რამიშვილს საკუთარ თავში, ხსოვნაში აბრუნებს. წარსულის რეტროსპექტული ანალიზისას მის ტვინში არსებული დახშული სივრცე მოულოდნელად ირღვევა და ის ძე შეცთომილისთვის შესაფერისი ჩაფიქრების, განჭვრეტის, სინანულის, აღსარების გზაზე დგება.

სიზმარში უფლის გამოცხადების წყალობით, ბაჩანა თავის თავ-დაპირველ სულიერ მდგომარეობას უბრუნდება და ხვდება, რომ მას არსებული რეალობა კი არ უნდა უყვარდეს, არამედ მომავალში განსახორციელებელი, რაც მას გადაარჩენს, მისი დაშლილი სულის გამთლიანებას მოახდენს.

ბაჩანასათვის მაცხოვრის გამოცხადება იქცა ჭეშმარიტი მორა-ლისა და აზროვნების დასაწყისად. გონების დამაბვამ შინაგანი ძა-ლებისა და რესურსების შეკრება-კონცენტრირება გამოიწვია. და-ბინძურებული ცნობიერება და აზროვნება, ამ სულიერი ოდისეის წყალობით, კლიშეებისა და სტერეოტიპებისაგან განიწმინდა. ბაჩა-ნამ აღიქვა მის მიერ განვლილი ცხოვრების დამაკნინებელი და და-ავადებული მხარეები და შეაფასა რეალობა, რის წყალობითაც ნა-თელი მოეფინა მისი კოროზირებული სულის სიბნელეს. წარსუ-ლის გადახედვით, განვლილის გაანალიზებით ბაჩანა რამიშვილში გამრუდებული ცნობიერება გაადამიანურების პროცესით ჩანაც-ვლდა და ის ძე შეცთომილად იქცა.

3.3.3. სიზმრები

სიზმრების ხვედრითი წილი რომანში მნიშვნელოვანია და მათ აქსიოლოგიური დატვირთვა გააჩნია. მაცხოვართან სიზმარში პაე-მანით ბაჩანა რამიშვილს ქვეცნობიერი აზროვნება ჩართავს საკა-ცობრიო ცოდვაში; ისიც კაცობრიობის დანაშაულის ერთ-ერთი წევრი ხდება და ადამის მოდგმასთან ერთად ბაჩანას სული ცდი-ლობს ამ უმძიმესი ცოდვის გააზრებას და მონანიებას. ბაჩანას სიზ-მარი, კიუნგის ტერმინს თუ ვიხმართ, კოლექტიური არაცნობიე-რის გამოვლინებაა. ის თავისი არქაული წინაპრების ცოდვათა მზიდველია.

ბაჩანას ბოლო სიზმარი საყვარელ ქალთან, მარიამთან, შეხვედ-რაა. ბაჩანას სატრფო, ვფიქრობთ, კორელაციაშია სახარებისეულ მა-რიამ მაგდალინელთან, რომელმაც მაცხოვარს სამუდამო სიყვარუ-ლი შეჰჰვცა. ბაჩანას სატრფოც, ანონიმური წერილის მიხედვით, „თბილისელი როსკიპების რეპეტიტორი, მრუში დედაკაცია“ (დუმ-ბაძე 1989: 701). ბაჩანას სიყვარული ასპეტაკებს მარიამს და მისი სულიცა და სხეულიც კათარზისს განიცდის. „მე დავრჩები მარა-დიულ სიყვარულში...მე აღარ მეშინია სიკვდილის“, – აღმოხდება შეყვარებულ ქალს (დუმბაძე 1989: 705).

ვფიქრობთ, ბაჩანას არაცნობიერში დალექილი რეპრესირებული აზრები და სურვილები სიზმართა მატრიცად გარდაიქმნება. სიზმრებში ცნაურდება, რომ ბაჩანას წარსული დამსხვრეული სარკისგან შევოწიწებულ კალიედოსკოპს ჰგავს. უხილავი ძალა ამ ნამსხვრევებს ამთლიანებს. ეს ყველაფერი კი კორელაციაში მოდის ბაჩანა რამიშვილის – ძე შეცთომილის – სულიერ-ფიზიკურ განახლებასთან, გაცოცხლებასთან.

3.3.4. დრო და მარადისობა

დისერტაციის ამ ქვეთავში განხილული გვაქვს დროისა და მარადისობის ურთიერთმიმართების საკითხი. მარადისობა, ფიზიკური დროისაგან განსხვავებით, თავის თავში არ მოიცავს წარსულს, აწმყოსა და მომავალს. ის სამივე ქრონოსის თანადროულობაა. მარადისობა დროის უსასრულო ოდენობადაა დასახელებული, ანუ მარადისობა უსასრულოდ ხანგრძლივი, დაუსაზღვრელი, დაუნაწევრებელი დროის სინონიმია.

აქვე მიმოვიხილეთ პლატონისეული და ნეტარი ავგუსტინისეული დეფინიციები დროისა და მარადისობის თანაფარდობასთან მიმართებით.

ტექსტის მიხედვით, ბაჩანას უწევს იმ რეალობაში ცხოვრება, რომელშიც დრო და მარადისობა ერთსა და იმავე სიბრტყეზეა (რაც აბსურდია). სიზმრების წყალობით, პროტაგონისტი აგნებს ე.წ. „შინაგან დროს“ და ამ დროში ჩადრმავებით, მომხდარის განსჯით, გადაფასებით ასტრონომიულ დროში ფიქსირებული მოვლენების გაშიშვლებას ახერხებს. ბაჩანა თავის დაკარგულ, გაუცხოებულ „მეს“-თან ბრუნდება, რითაც უახლოვდება კიდევ ღვთაებრივ საწყისს. ბაჩანა რამიშვილი – უძღები ძე – სიზმრების წყალობით შინაგან სამყაროში იწყებს მოძრაობას და აზროვნების ლაბირინთში შემონახული ხსოვნის ელემენტები ნათელს ჰფენს საკუთარი არსების გაანალიზებისა და სამყაროს შემეცნების პროცესს.

მარადისობის კანონის აღმომჩენი ბაჩანა – ძე შეცთომილი – ხვდება, რომ „ადამიანის სული გაცილებით უფრო მძიმეა, ვიდრე სხეული, იმდენად მძიმე, რომ ერთ ადამიანს მისი ტარება არ შეუძლია, ამიტომ ვიდრე ცოცხლები ვართ, ერთმანეთს ხელი უნდა შევაშველოთ და ვეცადოთ, როგორმე უკვდავყოთ ერთმანეთის სული“ (დუმბაძე 1989: 715).

თავი IV

ბიბლიური კონოტაციები

(ჯემალ ქარჩხაძის „მდგმური“)

4.1. დაკარგული სამოთხის კონცეპტი

ჯემალ ქარჩხაძის რომან „მდგმურში“ მისტიკურ-ფანტასტიკური პლასტის პარალელურად ბიბლიური ისტორია ვითარდება. ტექსტის დენოტაციურ სიბრტყეზე იკითხება რეალური ადამიანის – მდგმურის – თავბრუდამხვევი, შეცდომებით, ცდუნებებით აღსავსე გზა, ხოლო ტექსტის კონოტაციურ ველში საკრალური აზროვნებით გაჯერებული სიმბოლურ-ალეგორიული მნიშვნელობები (ადამის ცოდვით დაცემა, სამოთხეში ყოფნის პატივის დაკარგვა, სამუდამო განსაცდელი, მონანიება..) თვალსაჩინოვდება.

მდგმურის მიერ განვლილი გზა წმინდა წიგნის ერთგვარ რემინისცენციას წარმოადგენს. ამიტომაც რომანის მთავარი სათქმელის სრულყოფილად შესაცნობად, მიზანშეწონილად მივიჩნით მისი ბიბლიური ასპექტით გააზრება. რომანის იმპლიციტური შინაარსი, შინაგანი თემა (ტ. სილმანის ტერმინით) სიგნიფიკატორული მნიშვნელობით მიუთითებს მდგმურის პირდაპირ კავშირზე ბიბლიური ადამის დაცემასთან. თავების ეპიგრაფები, – წმინდა წიგნებიდან ტექსტებდამოწმებული, – ათვალსაჩინოებს ავტორის მიზანსწრაფვასა და ჩანაფიქრს, რომ ბიბლიური ისტორიები მარადიულია და ყველა დროსა და სივრცეში მეორდება.

აღსანიშნავია ისიც, რომ მდგმურს სახელი არ აქვს. მისი სახელია „ადამიანი“; მასშია თავმოყრილი, გამთლიანებული, განზოგადებული მთელი კაცობრიობა თავისი ცოდვა-მადლით.

ჯემალ ქარჩხაძე რომანში ბიბლიური ტექსტის საზღვრებს აფართოებს და მდგმურის ცხოვრების მაგალითზე „დაბადებიდან“ (ადამიდან) ახალი აღთქმის ძე შეცთომილამდე რეტროსპექტულად წარმოგვიდგენს მოვლენებს. ბიბლიის მხატვრული ტრანსფორმაციით რეციპიენტი კიდევ ერთხელ ადევნებს თვალს კაცობრიობის ცოდვით დაცემის ისტორიას დასაბამიდან დღემდე.

მდგმურისა და ირინეს ურთიერთობა არის სქესთა გარეგნული შეერთება, მაკას სიყვარულით მდგმურმა საკუთარ თავში სამოთხე დაიტია. მაკასგან (ღვთაებრივი სიკეთისგან) უნდა „მოზილიყო“ მდგმური (უცოდველი ადამი) ირინესგან (ევასგან) დაცემული.

მდგმურმა ბოროტისა და კეთილის ცნობადის ხის ნაყოფი იგემა (სიმბოლურად) და გააცნობიერა თავისი სულიერ-ხორციელი „სიშიშველე“.

მდგმურმა თავისი ცხოვრების გზაზე განიცადა რეალური და ილუზორული ღირებულებებით გატაცება. როგორც მოსალოდნელი იყო, მისი ცხოვრების არც ერთ ეტაპზე (არც მაკასთან, არც ირინესთან ურთიერთობის დროს) ეს ორი ღირებულება არ თანაარსებულა. „ორთა უფალთა მონების“ სურვილმა მისი დემორალიზება გამოიწვია. ვფიქრობთ, მდგმურის ტრაგედიის მიზეზი ის იყო, რომ ეს აქსიომური აპოფთეგმა („ვერვის ხელ-ეწიფების ორთა უფალთა მონება“) ცდუნებით დაბრმავებულმა ადამიანმა ვერ გაითვალისწინა.

რომანის ფინალში მდგმური იწყებს ყველაფრის გადასინჯვას, სულის ბნელი ხვეულების მოხილვას; მართალია, მოგვიანებით, მაგრამ მაინც სწორ არჩევანს აკეთებს და რომანის ბოლოს იმედიანი მომავლის მომლოდინე, სულშეხუთული მდგმურის სულიერ-ხორციელი პორტრეტი იხატება. ის საბოლოოდ ადის „მთასა უფლისასან, უბრუნდება თავის შემქმნელს, ვითარცა ძე შეცთომილი და საბოლოოდ და სამარადჟამოდ აცნობიერებს, რომ მხოლოდ ჭეშმარიტი სიყვარული გადაარჩენს.

4.1.1. გზისა და დროის სიმბოლიკა

დისერტაციის ამ პარაგრაფში განხილული გვაქვს გზის სიმბოლო, რომელიც თავისი მისტიკური მნიშვნელობით შესაბამისობაშია ადამიანის ღმერთთან, კოსმოსთან დამოკიდებულებასთან. მდგმურის სივრცული მოდელი ძირითადად ჰორიზონტალურია, სადაც იკვეთება მისი დამარცხება თუ დროებითი გადარჩენის პერსპექტივები.

რომანის დასაწყისში მდგმურის გზა ქვევიდან ზევით (მაკას სახლი აღმართხეა) მიემართება. გზის ვერტიკალური ტრაექტორია მისი სიყვარულის არსს ათვალსაჩინოებს. მაკასთან ურთიერთობა მისი სულიერი სრულყოფისკენ, ამაღლებისკენ, ღმერთისკენა მიმართული. ირინესთან მისი განვლილი გზა კი ან სწორხაზოვანია, ან „ოღროზოდრო“. ფაქტობრივად, მდგმურის ფიქრებსა და ხვეულებში იშლება კაცობრიობის დაღუპვის მისტიკური სურათი – ადამის ცოდვის ევაზე გადაბრალება. მდგმურის რეფლექსია და სკეფსისი ასოცირდება ადამის ცოდვით დაცემის ეპიზოდთან. მდგმურის ფიზიკური მოძრაობა ნიშნავს მის მოქმედებას; ის ითვი-

სებს გარშემო არსებულ სამოქმედო გარემოს, რაც ასოციაციურად წააგავს ადამის მცდელობას – სამოთხეშივე მიეტევოს ჩადენილი.

მდგმურის მიერ განვლილი გზა სულიერი ტრანსფორმაციის გზაა, მისი დარღვეული მთლიანობის აღმდგენი და კორექციების შემტანი, თუმცა ისიც ადამივით ცოდვადასუნთქული, ღვთის სიყვარულისგან გამოდევნილი, ედემდაკარგულია, რომლის ერთადერთი გადამრჩენი დაკარგული სამოთხის ძიება და მისკენ დაუზარელი ლტოლვაა. მას ხელიდან გაუსხლტა ის (სიყვარული), რაც ებოძა, თუმცა ყოვლისმომცველი ღმერთი (ღვთისმშობელი) სასოს არ წარუკვეთს გზასაცდენილ „ცხოვარს“ და გამოსწორების ფასად მარადიულ ნეტარებას სთავაზობს. რომან „მდგმურში“ იმპლიციტურად ნაჩვენებია ედემისგან „უცხოლქმნილი“ ადამის ევოლუციის გზა ძე შეცთომილამდე.

ირინესთან თანაცხოვრება „უდროობაში“ ახვედრებს მდგმურს. მათი ქრონოტოპი ილუზორულია. არსად იწყება და არსად მთავრდება. ესაა „გზა დიდ წრებაზზე“ (ქარჩხაძე 2008: 220). გეოგრაფიული სივრცე რედუქციულია, დრო – ტემპორალური, ან უფრო ზუსტად, ექსტრატემპორალური (დროის მიღმური, დროის გარეშე არსებული).

მაკას საძებრად წასულ მდგმურს ყველა გზა ეკეტება, ქალის კვალიც კი გამქრალია. ამის პარალელურად მდგმური შეწყვეტილ მოძრაობასაც აცნობიერებს, თითქოს დრო ჩერდება, უქმდება. რომანის დრო დიფერენცირდება რეალურ და მისტიკურ დროებად. ბიბლიური სიუჟეტები სწორედ მისტიკურ დროში ვითარდება. იქმნება „რალაც“ სტატიკური დრო, რომელიც თავად მდგმურის სულიერი მდგომარეობის უკეთ გადმოცემას ხმარდება.

ირინესთან მდგმურის თანამყოფობა დროის შეგრძნებებისგან სრულიად დაცლილია. პარალოგიკურია ის, რომ გაზაფხულს ზამთარი ენაცვლება, თითქოს დროის დინება ან შეწყვეტილი, გადანაცვლებული, ან რალაც წერტილში გაჩერებულა და მისი ათვლა და შეგრძნება ვნებასაყოლილ კაცს აღარ შეუძლია. ეს არის რალაც სხვა, მეტაფიზიკური დრო, რომელშიც მდგმური თავისი არსების განფენას ვერ ახერხებს, რადგან ამ უდროო დროში აწმყო, წარსულისა და მომავლის გადაკვეთის წერტილები წაშლილია.

გზაკვალარეული, დროში დაკარგული მდგმური მხოლოდ დაცემისა და სინანულის შემდეგ აცნობიერებს, რომ „უსიყვარულოდ კაცი არა-ვერაა“ (პავლე მოციქული).

თავი V

არქექტიპული მოდელები ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“

ძმათა დაპირისპირების არქექტიპული მოდელი ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიაში“

დისერტაციის ამ პარაგრაფში საუბარი გვაქვს ჭაბუა ამირეჯიბის რომანში გამოკვეთილ ძმათა დაპირისპირების არქექტიპულ მოდელებზე. „დათა თუთაშხიაში“ მითოსური ელემენტები ბიბლიურ სიუჟეტებთანაა გადაწნული, რაც ართულებს იმის დადგენას, თუ რომელი პლასტი ჭარბობს რომანში – მითოსური თუ ბიბლიური. დათა სინთეზური სახეა – ბიბლიურ-მითოსური. თავების წინ წამდვარებულ მითოსურ სახეებში ასოციაციის დონეზე იკითხება ბიბლიური არქექტიპები.

ძმათა დაპირისპირებას ვხვდებით როგორც მითებში (დეუალისტურ ტყუპთა მითებიდან ორმუზდისა და არიმანის დაპირისპირება), ისე ბიბლიურ თქმულებებში (აბელ-კაენის, იაკობისა და ესავის, იოსებისა და მისი ძმების კონტრავერზა).

დათასა და მუშნის ბიბლიური ანალოგიები (არქექტიპები) შეიძლება ითქვას, პალიმფსესტურია. ერთი სახიდან მეორეზე გადანაცვლება ხდება. ჰორიზონტალური (დენოტაციური) და ვერტიკალური (კონოტაციური) ვექტორები ერთმანეთს გადაკვეთს; გროვდება კულტურულ მნიშვნელობათა უზარმაზარი მარაგი, რაც რეციპიენტს განსაკუთრებული შთაგონებითა და ენერგიით მუხტავს.

მუშნისა და დათას კოლიზია, ერთი მხრივ, აბელ-კაენის კონოტაციებს მოიცავს, მეორე მხრივ, თვალსაჩინოა ღმერთისა და „კაცობრიობის მტრის“ კონტრავერზა. თუ დათა საზოგადოებაში გაბატონებულ მორალურ სენს ებრძვის, მუშნი ავრცელებს. სატანა მუშნის სახით ცდილობს დათაში ღვთაებრივი ძალის შესუსტებას და მთელი რომანი ამ ბრძოლის ასპარეზია. მუშნი დათას ყველაფერს გლეჯს: სახელს, ურთიერთობებს, ადამიანების ნდობას. მუშნი წონასწორობიდან გამოჰყავს დათას მოთმინების უნარს, მოწამებრივ ნებისყოფას, სიყვარულისკენ დაუღალავ, ბეჯით ლტოლვას.

მუშნი საბედისწეროდ გაიტაცა ძმის დევნამ და შურმა. პერვერსიულმა (გაუკუღმართებულმა) ცნობიერებამ გამოუხრა ტვინი; მუშნის უზნეობას თითქოს ასიმილირება უნდოდა დათას ზნეო-

ბასთან, მაგრამ არასწორმა სამოქმედო მეთოდებმა მისი ამორალობის დიაპაზონი გააფართოვა. დათაში დაუნჯებულმა სიკეთემ ვერ განკურნა კანიბალისტური მეთოდებით მომქმედი მუშნი და ის ძმის მკვლელი, რეალურად კი საკუთარი თავისთვის სიკვდილის, ნგრევის, უარყოფის განაჩენის გამომტანი გახდა.

5.5.1. გრაფი სეგედის სახარებისეული კონოტაციები

ამ კონტექსტში რომანის მხატვრულ ქსოვილს ჯვარცმის ბიბლიური მისტერია მოვარგეთ. ამან განაპირობა მუშნისა და დათას კოლიზიაში სეგედის ფუნქციის განსაზღვრის აუცილებლობა. ვფიქრობთ, იკვეთება ასოციაციური კავშირი ჟანდარმერიის შეფისა პილატე პონტოელთან (რომის სახელმწიფო ბრალმდებალთან და პროკურორთან).

მუშნიზე მინდობილი სეგედი, შეიძლება ითქვას, პილატე პონტოელის პოზას ირჩევს. ხელფეხდაბორკილი თავადაც ვერ აცნობიერებს, ისე ეთანხმება მუშნის, ებრძვის დათას. სეგედი თუმც ხვდება თავისი საქციელის სიმცდარეს, მაგრამ „სხვაგვარად არ ძალუძს“. გრაფი ღრმა განსჯის შემდეგ დათას ვერანაირი ასპექტით ვერ სდებს ბრალს, თუმცა რომის კონსულის მსგავსად, აქტიურად ვერ ერევა მუშნის მიერ მოფიქრებულ გადაწყვეტილებებში და „ხელდაბანილი“ გრაფი განზე მდგომის, დამკვირვებლის ნიღაბს ირგებს. რომანში სეგედი თავისი არქეტიპის თანანადები საქციელის გამოსწორებას თითქოს ცდილობს, თუმცა ამას უფრო მოგვიანებით, უკვე სამსახურიდან გადამდგარი აცნობიერებს. მან „ერთ დილას მთელი სიცხადით აღიქვა თავისი სულიერი კატასტროფა (პილატე პონტოელიც ღრმა განცდებში ჩავარდა ჯვარცმის ბრძანების გაცემის შემდეგ – მ.მ.) და ნებისყოფა კი ვერ გამოიჩინა (პილატემ თანამდებობის დაკარგვის შიშით დაუთმო იუდეველებს იესო – მ.მ.), რომ წერტილი დაესვა, უწინდელ კალაპოტში ჩაეყენებინა თავი“ (ამირეჯიბი 1975: 138).

5.2. შვილისაგან მამის „განწვალვის“ მოტივი

მამა-შვილი არაა ოპოზიცია, ეს ძლიერი გრძნობაა. რომანში „დათა თუთაშხია“ ეს ერთობის ნაცვლად ოპოზიციად იქცევა, რაც

არაბუნებრივია, ბუნების საწინააღმდეგოა. ზ. ფროიდი ნარკვევში „ფსიქოანალიზი“ ასკვნის, რომ ბავშვს ადრეული ასაკიდანვე აქვს თავისი სქესის არსებისადმი მეტოქეობის არაცნობიერი განწყობა, ე.წ. „ოიდიპოსის კომპლექსი“. მშობლები, განსაკუთრებით მამა, გაცნობიერდა როგორც დაბრკოლება ოიდიპოსის სურვილების განხორციელებისა. მამა-შვილს შორის არსებული მისტიკური წინააღმდეგობა, დაპირისპირება და ამით გამოწვეული გაუცხოება ტრაგიზმის შემცველია. ღვთაებრივი მადლისა და ერთობის განცდის დაკარგვა წინაპრებთან, წარსულთან კავშირის გაწყვეტის სურვილითაა ნაკარნახევი და ის ბოროტებასთანაა წილნაყარი.

მამისა და შვილის გაყრა ბუნების კანონებსაც ეწინააღმდეგება, რადგან მამა და შვილი დასაბამიდან ერთნი არიან, ერთი მეორეთი ხდება სრულყოფილი და მარადიული. ერთიდან (მამისგან) მეორეში (შვილში) გადადის ყველა გენეტიკური ერთეული-ხსოვნისა და მახსოვრობის რეზერვუარი, რომელთან დაშორებაც საკუთარი თავის უარყოფით მთავრდება.

ამიტომაც იშორებს მამას, რომელიც თავისი სიკვდილითაც კი ცდილობს შვილის გადარჩენას. დათა თუთაშხია წყალში ვარდება, რათა ვერ იპოვონ გვამი და ნამოქმედარის გამო არ დასაჩუქრონ წამხდარი, ტვინარეული ბიჭი. დათამ თავისი ვაჟკაცობით, ზნეობით, კიდევ ერთგზის მოახერხა ქაოსისა და ნგრევის ვირუსის შესუსტება და რემისია.

ჰ. ამირეჯიბის რომანში „დათა თუთაშხია“ მამისა და შვილის ურთიერთობაში წარმოქმნილი კოლიზია მრავალმხრივ წაკითხვისა და გააზრების საშუალებას იძლევა. მითოსური ამირანისაგან განსხვავებით, გუდუნა თავისუფლებისმოყვარე მეზრძოლის კონოტაციებს არ ატარებს; ის თავისუფლებისათვის ამზობებული კი არა, მშიშარა და ანგარებიანი, ფულზე დახარბებული ადამიანია.

გუდუნას ქმედება, ვფიქრობთ, ოიდიპოსის კომპლექსის შემცველია. მან არ იცის, რომ მამას კლავს (მითიური ოიდიპოსივით), მაგრამ მის ქვეცნობიერში დაღეკილი ინფორმაცია, მისი ტვინის ნაწილობრივ ფორმებზე ასახული სიტყვები პატარა ბიჭს „ძალას მატებს“, რომ ტყვია ესროლოს კაცს, რომელიც მეტოქეობას უწევს ოჯახში; თავისი ცხოვრებიდან მოკვეთოს მამრი, რომელსაც დედა განუწყვეტლად ელოდება. გუდუნას უნდა, ოჯახში ერთადერთი მამაკაცი იყოს.

5.3. არქიფო სეთური – აპოკალიპტური მხეცი ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხიას“ მიხედვით

დისერტაციის ამ თავში არქიფო სეთური სახარებისეული აპოკალიპტური მხეცის მოდელითაა წარმოჩენილი. ისიც, ანტიქრისტესავით, სრულ მორჩილებას, განდიდებას, ქება-დიდებას შესხმასა და თაყვანისცემას მოითხოვს მის მიერვე დაკაბალებული ხალხისაგან. არქიფო სეთური ფსევდოადამიანი და ტრიქსტერია. თავისი „არასახიერი“ (უსახო) სტრუქტურით დემონურ ძალაუფლებას ფლობს, რომელსაც ავრცელებს თავისი მოქმედების არეალში. ის ცრუ გმირია და მრავალსახელმქონე (სახესა და სახიერებას მოკლებული) იქ მყოფთა ნაშრომის მიმთვისებელი და მათი სულების უზურპატორია. არქიფო სატანასავით კადნიერი, ადამიანთმოძულე, ნათლისა და სიწმინდის დამანგრეველია, რომელიც თავის „მზრუნველობას“ აყვედრის კიდევ ბრზოდ ქცეულთ და ინფანტილური ამორფიზმის მდგომარეობაში ამყოფებს მათ.

სეთურის „სიკეთის პროგრამა“ კორელაციაშია ტოტალიტარული რეჟიმის იდეოლოგიასთან. აქ მყოფთა ურთიერთობაში შიშის ეგზისტენცია მათი ქმედების წარმმართველია. სეთურის მუშების მიწურები ყაზარმის ასოციაციას იწვევს, სადაც მშობლებზე არანაკლებ ჰყავთ ბავშვები გადაგვარებული. სეთური-სატანა გულმშვიდად, არაადამიანობის უპრეცედენტო გამოხატულებით „ძერწავს“ ისეთ თაობას, როგორც მას ხელს აძლევს, ანუ „ქაჯუნებს“ და „ემმაკუნებს“, როგორც მათ უწოდებს მწერალი. სეთური ტირანი და უზურპატორია. სეთური და თაბაგარი უტყვი, უვიცი მონების „იდეალური“ საზოგადოების მოდელს ქმნიან. მარტოოდენ ადამიანის ფიზიკური არსებობისთვის აუცილებელ ლუკმაპურს უყრიან სახედაკარგულ არსებებს და თავისუფლებაწართმეულ მოცახცახე ცხოველებად გარდაქმნიან მათ.

საირმის ტყეში მცხოვრებთ ღირებულებათა სისტემის ცენტრი აქვთ „მომლილი“. ამ სიცარიელეს ამიტომაც ავსებს სეთურის მსგავსი უსახელო (ან მრავალსახელიანი, მრავალთავიანი ურჩხული), უსახური, გაუგებარი წარმომავლობის არსება თავისი სასტიკი და არაკეთილსინდისიერი საქციელით. ერთმანეთის დაბეზდებით, უსიყვარულობის მარცვლების ჩათესვით, შურითა და ბოღმით ზომბებად აქცევენ ამ საცოდავ არსებებს. ამ აპოკალიპტურ სივრცეში ბინარული ოპოზიციები ადგილშეცვლილია: კეთილი

ბოროტითაა ჩანაცვლებული, გონიერება – უგუნურებით, ფიქრი – უფიქრელობით. მათი აზროვნების ყველა რეზერვუარი დაშრეტილი და გამოფიტულია.

დასკვნა

სადისერტაციო ნაშრომი მიზნად ისახავდა მე-20 საუკუნის 70-იანი წლების ქართულ რომანში გამოყენებული ბიბლიური (ძველი და ახალადთქმისეული) მოდელების მხატრულ ვერსიად გარდაქმნის ჩვენებას.

საკვალიფიკაციო ნაშრომის კვლევისას გამოიკვეთა, რომ ამ პერიოდის მწერალთა რომანებში (ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“, გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“, ჭაბუა ამირეჯიბის „დათა თუთაშხია“, ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონი“, ჯემალ ქარჩხაძის „მდგმური“) არაერთი ძველი და ახალადთქმისეული მითოლოგემა, არქეტიპური სიუჟეტი, სინტაგმური კონსტრუქცია, ასოციაციაციური და მეტაფორული სახე წარმოჩინდა.

კვლევისას თვალსაჩინო გახდა, რომ ბიბლიური მოდელები მხატვრულ ტექსტებში გამოიყენება როგორც პირდაპირი სახით, ასევე იმპლიციტურად.

ბიბლიის ძველადთქმისეული სიუჟეტებიდან გამოიკვეთა ადამის, კაენის, ნოეს, მაკაბელების მოდელები:

1. ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“, ქაიხოსრო მაკაბელი კაენიტური ცნობიერების მქონეა. ისიც კაენივით თავს დასტრიალებს თავის სიცოცხლეს, უფრთხის ყველას და ყველაფერს (ოჯახის წევრების ჩათვლით), ყველგან ჩასაფრებული მტერი ელანდება. იგი სიცოცხლეს უმწარებს ოჯახის წევრებს, სასიცოცხლო ძალებს ართმევს მათ, თითქოს ამით თავისი სიცოცხლის გაგრძელებას ცდილობს. დროის დინება (კარადისხელა საათი) მოახლოებულ აღსასრულთან აახლოებს, რაც მისი შიშის ეგზისტენციას უმაღლეს ნიშნულამდე წევს.

2. ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ ქაიხოსრო მაკაბელი ნოეობას იჩემებს. „წარღვნაგამოვლილი“ (მტრის შემოსევას ოჯახიდან მხოლოდ ის გადაურჩა) ახალ ოჯახს „უყრის“ საფუძველს, თუმცა ნოესგან რადიკალურად განსხვავებული, ის არ არის „მართალი“ და ღმერთთან ახლოს მყოფი კაცი. მისთვის ნოე იმითაა ღირებული, რომ გადარჩენა შეძლო, ახალ თაობას დაუდო სათა-

ვე. რეალურად კი ქაიხოსრო ანტინოეა, რადგან მეხსიერებადაკარგული სხვის გვარს ამრავლებს და სხვის მიწა-წყალზე ცხოვრობს. ქაიხოსრო, თავად დამანგრეველი, ყველას სიკეთის მიმთვისებელია. ოთარ ჭილაძის რომანში იკვეთება, რომ ის ბიბლიური ნოეს ანტიმოდელია.

3. ყაფლან მაკაბელმა, რომელიც თავისი მეომარი სულითა და მტკიცე ნებისყოფით გამოირჩეოდა, ქაიხოსრო იშვილა. დაუყვედრებლად გადასცა სახლ-კარი, სამბოქლომიანი სკივრი და, რაც მთავარია, გვარი. თუკი ბიბლიური მაკაბელები მებრძოლი სულით გამოირჩეოდნენ, ოთარ ჭილაძის რომანში ქაიხოსრო მშიშარა, მუნდირს ამოფარებული უხამსი მომხმარებელია. მისი ბრძოლისუნარიანობა შთამომავლებთან (შვილიშვილებთან) ბრძოლაში გამოიხატება; უწარსულო და, შესაბამისად, უმომავლოც, ფესვებმოწყვეტილი, იდენტობადაკარგული ინდივიდუალობაა.

4. ახალადთქმისეული უძღები ძის (ძე შეცთომილი) იგავი ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ მხატვრულ ვერსიად ალექსანდრე მაკაბელის თავგადასავლითა და და მისი მონანიე სულით წარმოჩინდა. ქაიხოსროსგან დაქცეული ოჯახის აღმდგენლის ფუნქციას ალექსანდრე თავის ძმიშვილთან (მართასთან) ერთად კისრულობს, რასაც აღასრულებს კიდეც თვითჩაფიქრების, ძმის (ნიკოს) პოვნის, ცხოვრების გაანალიზების შემდეგ. მხოლოდ ამ გზით ახერხებს ალექსანდრე – უძღები ძე საკუთარი იდენტობის აღდგენას.

5. გურამ დოჩანაშვილის რომანში „სამოსელი პირველი“ დომენიკო ბიბლიური უძღები ძის გზას გადის. მამისეული სახლის დატოვების შემდეგ ქონების გამფლანგველი დომენიკო გულწრფელად აღიარებს თავისი არჩეული გზის სიმცდარეს და საკუთარ ცოდვათა განმცდელი მამას სთხოვს პატიებასა და ძეობის პატივის აღდგენას. დაბრუნებულ ძეს მამა პატივს „სამოსელი პირველით“ მიაგებს, ანუ სიტყვის პატრონისა და მესაიდუმლის ძალით ასაჩუქრებს.

6. უძღები ძის ოდისეაა წარმოჩენილი ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონშიც“. რწმენისაგან განშორებული ბაჩანა რამიშვილი სიყვარულის გზით უბრუნდება „მამის წიაღს“, პირველ საწყისს. ტოტალიტარული რეჟიმისგან შეცდენილი ბაჩანა მარადისობის კანონს მიაგნებს, რომ გადარჩენა ჭეშმარიტ სიყვარულშია.

7. ჯემალ ქარჩხაძის რომანში „მდგმური“ სამოთხიდან განდევნილი ადამის მხატვრული ვერსიაა დამუშავებული. არეული იდეალე-

ბის გამო ცოდვით დაცემულ მდგმურში სულიერი და ხორციელი საწყისების კოლიზია თვალსაჩინოვდება. მაკა (კათარზისი) და ირინე (სულიერი დაცემა) ადამის მოდგმის ორ საწყისს განასახიერებენ.

მდგმური, რომელიც ანაალიზებს წარსულს, განვლილ ცხოვრებას, იბეზრებს და იწუნებს შეცდომით არჩეულს. საშველს, ხსნას სიყვარულში ხედავს და ამიტომაც ისწრაფვის მისკენ.

8. ჭაბუა ამირეჯიბის რომანში „დათა თუთაშხია“ არქექტიპულ მოდელთაგან გამოიკვეთა: ძმათა დაპირისპირება, გრაფი სეგედის სახარებისეული კონოტაციები, შვილისაგან მამის „განწვალვის“ მოტივი და აპოკალიპტური მხეცის მხატვრული ვერსია (არქიფო სეთური). აღნიშნულ მოდელებში მწერალი ბიბლიური და მითოლოგიური პლასტების სინთეზს ახორციელებს.

9. დათა და მუშნი ბიბლიური აბელ-კაენის მხატვრული განსახიზნებაა. მუშნი კაენივით ვერ ინელებს დათას „პირველობას“, დათას მიერ მის მიმართ გამოჩენილ სიყვარულსა და პატივისცემას. დაულალავად ებრძვის საკუთარ ძმასა და ოჯახის წევრს. ბიბლიური კაენივით ფიქრობს, თუ დათას მოიცილებს, შვებას იგრძნობს, მის ადგილს დაიკავებს. მელანქოლიაშეყრილი მუშნი ძრწოლაშეყრილ კაენს ჰგავს, რომელიც თავადვე ეწირება ოპოზიციური მეწყვილის განადგურების გეგმას.

10. იოანე მახარებლის „აპოკალიფსისში“ სამყაროს ბოლო ჟამის ტრაგიკული სურათია ნაწინასწარმეტყველები. მახარებლისეული აპოკალიპტური მხეცი სიცრუითა და ვერაგობით დაიმკვიდრებს ადგილს კაცთა შორის. თვალახვეული მასა მხარს დაუჭერს და ერთხმად აღიარებს მას მხსნელად და ქვეყნის გამგებლად.

სეთურიც იმავე მეთოდებით ცდილობს დაქირავებულ ხალხში შიშის, ძრწოლის, მორჩილების დანერგვას. ირქმევს ათასგვარ სახელს, რომლის მიღმაც მისი უსახელო, ადამიანის არსგამოცლილი რაობა იკვეთება.

11. ჭაბუა ამირეჯიბის რომანში „დათა თუთაშხია“ ყურადღებას იქცევს გრაფი სეგედის სახარებისეული კონოტაციები. აშკარაა ასოციაციური კავშირები პილატე პონტოელსა და გრაფს შორის. სეგედიც ხვდება, რომ დათა თუთაშხია არ არის დამნაშავე (მიუხედავად მისი აბრაგობისა), თუმცა მის დასაცავად თითქმის არაფერს აკეთებს და უმოქმედობის პოზას ირჩევს.

სადისერტაციო თემასთან დაკავშირებული პუბლიკაციების ნუსხა

1. მენტემაშვილი მაია – ოთარ ჭილაძე „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“, სათაურის სემიოტიკა, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სკოლის სტუდენტთა II სამეცნიერო კონფერენციის მასალები (2011 წლის 6-7 ივნისი), თბ., 2011, გვ. 302-313.

2. მენტემაშვილი მაია – „ალექსანდრე-უძღვები შვილი (ოთარ ჭილაძის „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“), ჟურნ. „ლიტერატურული ძიებანი, №32, თბ., 2011, გვ.122-128).

3. მენტემაშვილი მაია – დრო-სივრცის ბიბლიური კონოტაციები ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“, ჟურნ. „ლიტერატურული ძიებანი“, №34, თბ., 2013, გვ. 44-54.

4. მენტემაშვილი მაია – გურამ დოჩანაშვილის „სამოსელი პირველი“. დომენიკო-უძღვები შვილი, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მეცნიერთა შრომები (ფილოლოგია), თბ., 2013, გვ. 78-92.

5. მენტემაშვილი მაია – ნოეს მხატვრული მოდელი ოთარ ჭილაძის რომანში „ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“, საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ახალგაზრდა მეცნიერთა შრომები (ფილოლოგია), თბ., 2013, გვ. 124-140.

6. მენტემაშვილი მაია – უძღვები მის ოდისეა ნოდარ დუმბაძის „მარადისობის კანონის“ მიხედვით, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, თბ., 2015, 5-6. გვ. 28-43.

St. Andrew The first Called Georgian University
of the Georgian Patriarchy Copyright

School (faculty) of Humanities and Law
Department of Philology

Doctoral educational program
“History of the Georgian Literature”

With the rugt of manuscript

Maya Menteshashvili

**Biblical Models in the Twentieth Century Georgian
Novels of the 70s.**

Presented for receiving the academic Degree of the Doctor of
Philology

Dissertation bulletin

Tbilisi
2016

Dissertation work has been implemented at the Department of Philology of the School of Humanities and Law (faculty) at the Saint Andrew the first called Georgian University of the Georgian Patriarchy

Scientific supervisor: Manana Kvachantiradze,
Doctor of philological sciences, Professor

Official opponent: Inga Milorava, Doctor of philological sciences, Professor
Tamar Paichadze, Doctor of philological sciences, Professor

Defence of dissertation will be held at the sitting of the dissertation commission of the philology section at the Faculty of Humanities and Law of the Saint Andrew the first called Georgian University of the Georgian Patriarchy, on June 20, 2016, at 16 hrs.

Address: 53a Ilia Chavchavadze Ave, 0162, Tbilisi, boardroom of the St Andrew the First Called Georgian University of the Georgian Patriarchy (IV floor).

Dissertation could be reviewed at the scientific library of the St. Andrew the First called Georgian University of the Georgian Patriarchy.

Dissertation review has been put into circulation on May 28, 2016

Academic Secretary of the philology section of the dissertation board
Doctor of Philology
Professor

Nino Mamardashvili

Table of Contents

General characteristics of the work	39
Current Importance of the theme	39
Main objectives and tasks of the study	40
Scientific novelty of the work and main results	40
Theoretical and methodological fundamentals (basics)	41
Theoretical value of the work	41
Practical value of the work	41
Structure and volume	41
Dissertation work	41
Main Plot of the Work	42
Chapter I . For the history of the issue	42
Chapter II. Old Testament models in the XX century novel of the 70s, Otar Chiladze’s “Everyone That Findeth Me”	43
2.1. Noah’s artistic model in the novel by Otar Chiladze “Everyone That Findeth Me”	43
2.2. Biblical connotations of time and space in Otar Chiladze’s “Everyone That Findeth Me”	44
2.2.1. For the issue of forming the meanings	44
2.2.2. The road symbolic	45
2.2.3. Connotation meanings of the sky	46
2.2.4. cattle shed	46
2.2.5. Bread semantics	47
2.2.6. Time symbolic	47
2.2.7. The clock	47
2.2.8. The rooster	48
2.2.9. The deer	48
2.3. Semiotics of the Title “Everyone That Findeth Me” by Otar Chiladze	48
Chapter III. “Models of the Prodigal Son in the in the novel of the 70s”	49
3.1. Alexandre – the Prodigal Son (the Lost Son) (“Everyone That Findeth Me” by Otar Chiladze)	49
3.2. Domenico – The Prodigal Son (“The First Vestments” by Guram Dochanashvili)	51

3.3. The Odyssey of the Lost Son (“The Eternity Law” by Nodar Dumbadze)	52
3.3.1. The New God of Totalitarianism and destruction of the Human soul	52
3.3.2. Spiritual Odyssey of Bachana Ramishvili	53
3.3.3. Dreams	53
3.3.4. Time and Eternity	54
Chapter IV. Biblical Connotations (“The Lodger” by Jemal Karchkhadze)	55
4.1. Concept of the lost paradise	55
4.1.1. Symbolics of the road and time	56
Chapter V. Archetypal models in Chabua Amirejibi’s “Data Tutashkhia”	57
Archetypal model of the confrontation between the brothers in “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi	57
5.5.1. Old Testament connotations of Earl Szeged	58
5.2. Motive of “separating” the son and the father	59
5.3. Arqipo Seturi – apocalyptic beast – in accordance with “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi	60
Conclusion	61
List of publications connected with the dissertation	64

General characteristics of the work

Current Importance of the theme

The dissertation work explores the characteristics of the artistic transformation of biblical models in the Georgian novels of the 70s. The study has been conducted on the novels by Otar Chiladze (“Everyone that Findeth Me”), Nodar Dumbadze (“The Eternity Law”), Chabua Amirejibi (“Data Tutashkhia”), Guram Dochanashvili (“The First Vestment”) and Jemal Karchkhadze (“The Lodger”).

Several biblical - archetypal models have been revealed in the process of study, artistic transformation of which was determined by the necessity to arrange cultural and consciousness space and revival of the national values.

Georgian literary criticism was deprived of the possibility to conduct scientific exploration of religious thematics under the atheistic ideological press of the Soviet regime for decades, Through retranslation of biblical models the literati succeeded to bring the eternal knowledge to the readers, encoded in biblical texts – chapters, paradigms and archetypal faces of the Old and New testaments.

From the 50s, conscious awareness of the threat of national and cultural degradation appears, giving way to a covert, sometimes apparent resistance against the existing reality. Readiness for the uncompromised confrontation, in different forms has been distinctly declared both in artistic and critical works. Within the context of the given task in the literary works of the 70s (Otar Chiladze, Guram Dochanashvili, Nodar Dumbadze, Jabua Amirejibi, Jemal Karchkhadze) artistic retranslation of the Biblical models, for the specificity of the chronotope and cultural space, has evolved as a major artistic method.

The study is a live issue, as, through the given models the literature, under the conditions of ideological censorship as an artistic form of national self expression (freedom of expression) participated in the process of the person’s national-cultural and historic self identification. Tendency for Biblical transformation is particularly characteristic for certain stages of the historical development of the society and proves the increased demand, on the part of the society, to oppose the progressing historical process of negation.

Main objectives and tasks of the study

The work was aimed at the analysis and evaluation of the process of artistic transformation of biblical models (Old and New Testament) used in the Georgian novels of the 70s of the 20th century. The scale of the use of mythical and Biblical plots is unlimited. The writers apply them through parody or quotations, in the form of archetypes, parallelisms and associations, in order to underline the typicality, eternity, constancy; superverity and eternal values preserved in the memory of the mankind.

The mentioned models used in Georgian novels of the 70s of the 20th century represent paradigm structures, in which the relationship of the conscience in regards with the man's existential and socio-cultural status is reflected.

The Bible as a specific "language" includes encoded information on the covert structures that conduct collective subconscious. The mentioned models artistically transferred in the Georgian novels of the 70s determined the basic set of values for the national consciousness, self – assessment, projection into the future etc.

Qualification study of the work has made it evident that in the novels of the given period (Otar Chiladze's "Everyone that Findeth Me", Guram Dochanashvili's "The First Vestments", Nodar Dumbadze's "The Eternity Law", Chabua Amirejibi's "Data Tutashkhia", Jemal Karchkhadze's "The Lodger") multiple New and Old Testament mythologemas, archetypal plots, syntax constructions and metaphorical images have been used.

Scientific novelty of the work and main results.

Despite the fact that the Georgian men of letters have never given up the use of Biblical mythos models at any stage of the 20th century, the 70s may be regarded special in this respect.

Study of the Bible and mythos structures does not have a long history in Georgian Literary studies; as for the Biblical models in the Georgian Novels of the 70s, similar studies have not been conducted.

The importance of the work has become apparent in the process of study; It has revealed the cultural function of the examined models, the power of artistic influence, their role in the process of personal and national identification; also in the arrangement of the traditional text of the culture, renewal and restoration of impaired structures.

Theoretical and methodological fundamentals (basics)

Semiological methodology was put into use during the study (from the angle of the system of signs, we have reviewed the texts as the systems of aesthetic signs, which prove mental models and structures existing beyond them) as well as all the literary methods (namely the genesis images and comparison-confrontation methods), which would have aided us in the introduction of the meanings of artistic images in full spectrum.

Theoretical value of the work

Study of artistic retranslation of Biblical models has been disregarded for decades. Literary works in the mentioned sphere were only created in post Soviet period. We believe our work will fill the gap and add certain clarity to the theme of interrelation of the modern texts with the Biblical ones.

Practical value of the work

Studies conducted within the framework of the dissertation work, enabled us to show how the the Biblical models, as paradigm structures, are molded into artistic images.

The work will aid the philology faculty students (Bachelors, masters, doctorants Phd students), scientists and explorers, who are interested in the issues of interrelation of Biblical models with the literary texts.

Structure and volume

Dissertation work includes 159 computer pages. The problems addressed by the work and peculiarity of the research materials determined the structure of the dissertation, which involves a prologue, five chapters, paragraphs, sub - chapters, conclusion, and English and Georgian summaries. The work is supplied with a list of used literature.

Dissertation work

Chapter I – for the history of the issue - does not include paragraphs;

Chapter II - Old testament models in the novel of the 70s. Otar Chiladze’s “Everyone That Findeth Me” – includes two paragraphs (the first paragraph consists of nine sub-chapters; the second paragraph - one sub-chapter.);

Chapter III – Models of the prodigal son in the novels of the 70s – consists of three paragraphs, of which the third paragraph consists of four sub-chapters;

Chapter IV – Biblical connotations (Jemal Karchkhadze’s “The Lodger” – includes one paragraph and one sub-chapter.

Chapter V – archetypal models in Chabua Amirejibi “Data Tutashkhia” – includes three paragraphs (of which the first paragraph includes one sub-chapter).

Main Plot of the Work

Prologue

The prologue addresses main objectives and tasks of the work, as well as the current importance of the study; scientific novelty of the work and methodological fundamentals; Theoretical and practical value of the work is demonstrated. Certain issues of the interrelation of the author and the text which are particularly important for the theme under the study.

Chapter I

For the history of the issue

The first chapter of the dissertation presents the genesis of the Georgian literature in respect with the problem under our interest. Which tendencies have been adopted by the Literature of the XX century from the hagiographical texts.

Use of Biblical and mythological structures under the Georgian reality, except for the general tendencies, was triggered by the urgent national-cultural and moral problems. Intensive elaboration of the models in the XX century equaled spiritual and physical survival, as the complex socio-political situation created through the Communist aggression threatened with destruction everything that was national, spiritual and traditional. The depth of the Bible, allowed the use of the mysterious allegorical language, hidden in the mental-cognitive layers, enabling the writer to express personal, covert views on the one hand, and on the other, helped to avoid the dangers of political situation posed by the existing reality.

The writers' views spread in cultural space as ideological, existential, philosophic literary narratives. Encoded information will be confined to the artistic images, plots, into the method of organizing time and space, minor aesthetic structures, idioms, Etc.

Georgian Literati of the 70s of XX century directed the contemplation vector to such vitally important concerns of the mankind as the feeling of being abandoned, spiritual emptiness triggered by the loneliness, casting doubt on faith or scepticity caused by the lack of faith.

In the 70s, the field of artistic thought is captured by the Georgian novel, which gets drawn into the process of the arrangement of the deformed cultural and ideological space. It highlights the true spiritual values and traditional knowledge.

In literary texts of Otar Chiladze, Guram Dochanashvili, Nodar Dumbadze, Chabua Amirejibi, Jemal Karchkhadze and others the human being is depicted not only within the concrete time and space but super time, super space, eternal context.

Chapter II

Old Testament models in the XX century novel of the 70s, Otar Chiladze's "Everyone That Findeth Me"

Three paragraphs are presented in the second chapter of the dissertation work:

- 1) Noah's artistic model in the novel by Otar Chiladze "Everyone That Findeth Me";
- 2) Time – Space connotations In the novel by Otar Chiladze "Everyone That Findeth Me";
- 3) Otar Chiladze. Semiotics of the title.

2.1. Noah's artistic model in the novel by Otar Chiladze "Everyone That Findeth Me"

In Otar Chladze's novel "Everyone That Findeth Me" Noah is an archetype misunderstood improperly by Kaikhosro.

Otar Chiladze's novel "Everyone that Findeth Me" is a text of particular proportions. Psycho-social themes, Biblical models are wonderfully integrated into each other, demanding not only the self-

reflection of the recipient (Reader) but the need to consider the narrative from various angles.

Noah, who according to the Bible is regarded as the originator of the new mankind (after Adam), is regarded by Kaikhosro as predecessor, however protagonist's quasi Noah persona reveals itself quite often while reading the novel.

In Kaikhosro –Noah correlation Kaikhosro is anti-Noah, due to the confusion of his crooked moral values. Noah was building the salvation arch for the mankind, while Kaikhosro is the “builder” of the arch which is an oppressor and destroyer of his own or others' rotten spirituality and flesh. Biblical Noah found salvation from the deluge for his piety, while Kaikhosro has never proved that he deserved to be saved.

For Kaikhosro, being saved is of major importance and for the one who reflects permanently upon preserving his own life, the death becomes similar to eschatological end. His vital energy serves solely the satisfaction of egocentrism. He is permanently and covertly at conflict with Noah, frequent reference to whose name makes his cowardice and unfairness even more apparent. Thus, the writer enables us to have a better comprehension of Kaikhosro's image and true, artistic outlook of Noah – Kaikhosro antipode.

Besides, Kaikhosro, is in a certain correlation with Cain. The adept of the word of God, priest Zosime, with the phrase “May everyone that findeth me kills me”, shows to Kaikhosro his Cainistic origin. Mayor Kaikhosro Makabeli will be heralded that he is an assassin and a destroyer of benevolence. The path followed by Kaikhosro has the structure of labyrinth, similar to wanderings of Biblical Cain.

2.2. Biblical connotations of time and space in Otar Chiladze's “Everyone That Findeth Me”

2.2.1. For the issue of forming the meanings

In Otar Chiladze's novel “Everyone That Findeth Me” time is the bearer of particular significance and deep connotational meanings. The writer revives the recollection preserved in subconscious, historical memory and molds tumultuous, fragmented information into moral –

cultural shape. Sensuous layers of concrete type are correlated with the intelligible layer of the conscious.

Otar Chiladze's novel "Everyone That Findeth Me" is serrated with multiple semantic universalia and objects or phenomenon of symbolic meaning. During the study attention was paid to time – space model, to space and time concepts in particular, as well as the peculiarities of their artistic imagery. Certain relation to time – space archetypal Biblical models became evident during the text analysis.

2.2.2. The road symbolic

The notion of the road belongs to the world's cultural universalia. It possesses unlimited semiotic field. Space is realized by the road, at the time of which, in the deep layers of the character's imaginary and real roads, perceptive and unperceptive times, conscious and subconscious roads, eruption of memory or knowledge takes place. The feeling of time and space unity is created, through the realization of which the character becomes whole, and the identification process ends.

In the novel by Otar Chiladze the meaning of the road turns from denotational (geographic space, material-physical composition) level into the connotational, giving rise to a wide spectrum of covert, associative meanings.

Difference – similarity between the roads taken by Kaikhosro, Anna, Petre, Giorgi, Anetha, Martha, Niko and Alexandre is laid down in the dissertation work. Through passing the road, its "realization", the character gets involved into the process of identity quest.

For the reason of comparison, we have considered symbolic and sacral meanings of the roads taken by the Old Testament characters (Cain, Moses).

As it has been pointed out basic set of values and function of every character is determined in regards with the semantema of the road, i.e. the roads they have taken are different. Kaikhosro's path has a structure of labyrinth, that could be regarded the metaphor of his life. Similarly to the artificially prolonged road of the labyrinth, Kaikhosro tries to prolong his life artificially. The Mayor, having escaped his own self and the background, wanders in the labyrinth, confusing the people surrounding him, creating the feeling of hopelessness and waylessness.

Mito, road engineer, as a symbolic image, creates road connotations: he paves the roads, he points the way and is familiar with the road. Despite being unaware of the way Anetha goes to Mito from her home. The road has brought confusion to Anetha's life but it took her back home. Maybe it was inevitable; Mito missed the way that was to take him to the Makabelli house. It was the confusion of the roads that connected Mito and Aneta with each other.

The roads taken by the bothers (Niko and Alexandre) are absolutely different. Alexandre's road seems to be nonexistent at all; It has neither beginning nor the end, just as the sins and the kindness of the mankind. Love of his brother helps Alexandre walk the road and the space, with the semantems of death (crow and skeleton). Niko's image and the space associations connected with it acquire important function in the determination of symbolic meaning of Alexandre's image.

2.2.3. Connotation meanings of the sky is given in a separate sub-chapter of the work Here quite a number of notions is considered. It is commonly known that the sky symbolizes transcendental, eternal, divine essence. We believe that Niko's permanent "contemplation of the sky" points to the quest for the lost Eden. Unlike him, Alexandre is in a "mud up to his chin". Trying to find the brother is correlated with the desire to recover the lost paradise, it is the quest for the God. Thus he achieves to define his own essence and purpose.

2.2.4. cattle shed – This sub-chapter is dedicated to the definitions of the cattle shed connotation. Cattle shed, in the novel, acquires the meaning of the sacred space as life and death, in coexistence (the memory of the dead father and living Giorgi), do not interfere with each other, on the contrary they would not exist without each other. The space of the cow shed (this image is quite transparent and is associated with the birth place of the Savior) contains positive meanings and is opposed to Kaikhosro's stone sarcophagus. It should be mentioned that Kaikhosro is incapable or does not step inside the cow shed regarded a sacred space. It is not the area where he'd move around.

The cow shed is not only a material environment, but a micro model of the vast universe spread in the memory, that allows Giorga to move to

the spiritual world beyond and travel. It is restoring and unifying space for the unjustly destroyed love between the father and the son.

2.2.5. Bread semantics. Bread is the first substant of the existence, includes all the kindness that a human needs in life. Bread crumb, taken from Anna's hand has become the source of life, salvation for Alexandre. That's when he became aware of the man's purpose and restored his identity through taking the inward turn, contemplation and analysis. Filled with the kindness by bread he chose the path of love over the hatred and launched out to find his brother.

2.2.6. Time symbolic – time with its characteristics is in correlation with the road. The space in comparison with the time is a solid self creating structure. Time is perceived through the movement of people in the space, or to put it otherwise, space images reflect the changeability of time.

In the dissertation work we have presented the reflexion of St. Augustine in regards with the time. The universe was created by the God along with the time. While the human being contains strong link between the universe and the time. Christian time moving along the straight line (movement of mythological time is circular) begins with the arrival of the messiah and ends with the second coming (apocalypsis).

Otar Chiladze's time has neither beginning nor the end. Its passing serves the return to the primary, although with certain alteration, renewal of potential. From the Christian point of view the life of the human being is a path to be taken from birth to death, the final result of which depends on the erroneous or correct choice and human efforts.

Kaikhosro is "involved" only in a micro time created by him, he's locked in an autonomous universe. The calculator and determinant of this quasi life is the Makabeli house clock, as big as a wardrobe, stopping of which brings to the end the life of the family Alfa male.

2.2.7. The clock – this sub-chapter tells us that the merciless transient time and the phantom of unavoidable death symbolic are traced. The clock permanently reminds the novel characters that there is nothing eternal under this sky besides love. Kaikhosro ties the ticking of the clock with his heartbeat; Subconsciously he knows that the stopping of the clock hands will herald his demise. That is why Petrikela does not

rewind the stopped clock and throws the key faraway. Thus he imposes death sentence upon his father and (covertly but all the same) declares himself the head of the family.

2.2.8. The rooster – In the text we come across the rooster several times. Giorga flees the existing reality after seeing big eyed rooster perched on the cart. The rooster crows fatally before Giorga's death as if trying to sober up the world. The Tatarian kills Giorga before the rooster crows (Peter denied the savior three times before the rooster crowed). The Crow of the rooster is a fatal sign that turns Giorga back to his paternal house and death.

2.2.9. The deer – the deer is a symbol of a big impatience, that spread from the Bible (namely, psalm: 41, 2). In accordance with the novel the deer appears in the Uruk village as the spirit of the deceased Giorga, however the villagers do not accept him and take his life. The spirit of Anna, spread in a metaphysical space is once again visited by Giorga's spirit, so that the motherly love is spread out eternally in spaceless eternity.

2.3. Semiotics of the Title “Everyone That Findeth Me” by Otar Chiladze

The given paragraph addresses the aspects of semiotics of the novel “Everyone That Findeth Me” by Otar Chiladze. The title bears a sacral meaning: in it Biblical Paradigm of Cain and his kin is pronounced. The assassins archetype is permanently pursued by the trepidation as his sin, despite the mercifulness of the God, is unforgivable.

The twists of Kaikhosro's life, nurtured by hatred and lack of love correlate with Cain's eternally fearladen, deathbreathed life. For Cain – Kaikhisro it is essential that everyone he encounters on his way may become his assassin.

The given paragraph addresses the concept of pursuit. Kaikhosro is an indirect killer of Giorga, Anna, Tatarian, Babuca and Niko. Any relationship that threatens Kaikhosro with the spill of 5 litres of blood is perceived and experienced by the mayor as negative, strained emotion. In order to cover the crime perpetrated for cowardice (including making enemy with the Tatarian) kaikhosro darkens the space created by Anna and Giorga lovingly, with the shadows of his death, depriving it of life.

He, acting directly or secretly, brings Giorga to become a sacrificial vessel and turn into an object for Tatarian's vengeance. Kaikhosro's sinful life demands the death of innocent Giorga.

In the novel Kaikhosro will be notified of the words pronounced by his "Great Ancestor" through father Zosime; The priest reminds Kaikhosro of the Biblical inevitability, although fails to make his so called spiritual son to repent. Unfortunately, Cain's spirit rages in him until the last breath.

The same paragraph of the dissertation also addresses controversy of Petre's sons, Alexandre and Niko. In Alexandre the ancestors' genes have surfaced and he, coupled with ugliness through relationship with repulsive Maro; Thus he seems to have fought against the universe, kindness. Alexandre hopes to cleanse the sources and his race by stealing Kaikhosro's cadaver. He tells priest Zosime: "There is no forgiveness for me, Father" (Chiladze 1981:376). In fact Alexandre repeats Cains words.

The perspective of the writer's vision is directed to Martha, saved by Alexandre. It is Martha who helps her uncle to sort out the confusion in his soul. Martha, as a woman, giver of life and caretaker (despite her youth), acquires implicitly the function of someone who returns somebody home. She is the one to air the stench of this family with her kindness and the savior of the Makabeli gene, making it kinder.

Chapter III

"Models of the Prodigal Son in the in the novel of the 70s"

The given chapter of the dissertation consists of the three paragraphs in which transformation of the Biblical model of the Prodigal Son is described in the novels by Otar Chiladze ("Everyone That Findeth Me"), Guram Dochanashvili "The First Vestments" and Nodar Dumbadze "The Law of Eternity"..

3.1. Alexandre – the Prodigal Son (the Lost Son) ("Everyone That Findeth Me" by Otar Chiladze)

The following paragraph from the dissertation addresses the path taken by Alexandre, his life, which, from the certain point, is the

reminiscence of the Old Testament parable of the “Prodigal Son”. Similarity between the Old Testament Prodigal Son (by Luke, chapter 15) and Alexandre is perceived at the connotation level. Alexandre, has originated from his father’s insides (inner world), confused and exasperated. He lives in a sin of fornication with ugly Maro, who has buried her innocence in a grave, dug for someone. A place where they reside creates the feeling of a god-forgotten space. Alexandre with a disturbed outer space, loses inner harmony, his homogeneity disintegrates.

Alexandre’s return to the inner world of his father, takes place according to the trajectory of the passed road; This is why Alexandre is the conceptual field of the road taken by the prodigal son, large scale and polysemic. In Christianity the road’s vector is directed from past to future. Alexandre moves along Siberian roads on that trajectory (to find his brother Niko). This road helped Alexandre Makabelli to overcome spiritual and physical obstacles, acquiring spiritual ripeness through suffering.

The nonexistence of the horizon (horizon appeared only after he analysed the past), infinity (stuck in the labyrinth of the past he got away from the damned life initiated by his grandfather) will help Alexandre to find answers to all major questions. He restores his identity through realizing the road and becomes aware of his mission. Road to Siberia is associated with the narrow and difficult path leading to the heaven and is accordingly unifier of the impaired, and alienated roads of the brothers Alexandre and Niko.

The road Alexandre takes from his paternal house (in this conceptual field he is Cain) up to Siberia (Here Alexandre is the Prodigal Son) is the road of his Catharsis. With the feeling of the closeness of his brother a dismembered, mutilated person resurrects in him. By the end of the road he is anti-Makabelli. Unlike Kaikhosro he “is not terrified of death, the life is what terrifies him.” (Chiladze1981; 447).

We have also considered the snow semantema and symbolic meanings of the white colour. The white colour has associative meaning, which personifies the God, piety, life, wholeness of existence. It should be pointed out that the white colour in Otar Chialdze’s novel “Everyone That Findeth Me” bears not only positive but negative meaning as well.

The white, snow covered Siberian wilderness is, on the one hand connected with the cleansing of Alexandre's soul, repentance, explosion of inner light, while on the other hand it shows his fear, expectance of the death.

3.2. Domenico – The Prodigal Son

(“The First Vestments” by Guram Dochanashvili)

The given paragraph shows how the artistic transformation of the “Prodgal Son” parable takes place in the mentioned novel with the further alteration of the integral elements of the parable into artistic images. In “The First Vestments” by Guram Dochanashvili we encounter Old and New Testament parables of deeply sacral meaning in the form of contemplation models.

In the view of T. Otkhmezuri and G. Beridze the Prodigal Son and Jesus Christ are both perceived in Domenico. We believe that Domenico can not be the archetype of Jesus Christ. Domenico's afore - going image is not Christ but Adam, who from the very beginning, bearer of the divine spirit, face and the image of the Creator, was brought to life by the Creator himself. The God wished to turn him into the “master” (Lord), however after falling to the sin the first man of the mankind was deprived of the privilege.

Domeniko, the Lost Son, despite the benefits leaves his native, natural residence and takes the alien road, whether to come to know his own essence or fulfill his interest. The road, with its space or time dimensions is presented in Dochanashvili novel as the reviver of Domenico's identity.

Domenico acts with the initiation of the Prodigal Son. Despite many difficulties, he understands the futility of the wandering and repenting sincerely and shedding tears tries to return his father's love, and the honour of being the son of the God. Domenico's return to his father is in correlation with the return to God. Proximity with the initial, supreme, seeking kindness serves Domenico's moral perfection. After descending from the initial as the reason, by eventual taking back steps (Lamaz-qalaqi-Kamora-Kunudos) and ascending (Upper Village) Domenico reunites with his father. The obstacles overcome en route serve his

spiritual development and the abovesaid, at the background, the transformation – renewal is aimed at the achievement of his perfection.

Here, we have reviewed symbolic meaning of the First Vestment. For Domenico being endued with the First Vestment (Lucid Vestment) is regarded as the reminiscence of the opening of the gates of the paradise. We think that Domenico, in the novel, is the symbol of the mankind on the path to repentance.

3.3. The Odyssey of the Lost Son ("The Eternity Law" by Nodar Dumbadze)

3.3.1. The New God of Totalitarianism and destruction of the Human soul

The Human being, God created crown of the universe, is terribly humbled in a totalitarian state. The human being is grasped by the existential fear. The emptiness of life drove out the divine morality. In an impersonal mass, the class ideology has put down the roots instead of spirituality. In accordance with the ideological and political principles, the state actively interfered into the private life of the people; The thought was determined by ideological stereotypes and dogmas and the collective became personified. Phraseology heralded by the general secretary of the Communist Party equaled the God's word; It was accepted as an indisputable, unflagging truth.

At the time the writers' Union (at the most) was the organization that enforced the communist ideology. Under Stalin's definition "the writer had to be the engineer of the human soul", i.e. preacher – enlightener of the masses fitted to the ideology. The writers and artists in general, instead of carrying out their own autonomous functions, were tasked to transform the lives of the people.

Antireligious propaganda was the most severe of all. It could be said that this direction of the government's ideological press had a particular effect upon the people's psycho-somatic condition, resulting in trauma which could still be traced to the post Soviet reality. Under the conditions of totalitarianism the virus of the human soul destruction forced its way into the hermetic structures of the people.

3.3.2. Spiritual Odyssey of Bachana Ramishvili

In Nodar Dumbadze's "The Eternity Law" quest for God as the basic origin of the human being is opposed by the persecution of God. For the Communist ideology Christianity was a fiction and simulation.

In the beginning of the novel the trace of Bachana Ramishvili's wordly parents is long lost. Nonexistence of the parents oppressed by the inhuman regime leaves Bachana without the heavenly parents. The protagonist lacks inner unity, homogeneity, which sets him apart from the spiritual peace and destroys him physically. Static condition of his body (during the heart attack) is correlated with spiritual condition.

The writer makes it clear that if transgression with Bachana's childhood (past) and adulthood does not take place, he will not become whole. Failed communication with the Supreme is determined by the physical weakness and his lethargic visions, movements along the "staircase" return Bachana Ramishvili to his own self, to the memory. During the retrospective analysis the blocked space in his brain opens up unexpectedly and similar to the Lost Son he embarks upon the road of contemplation, foreseeing and repentance.

Due to the apparition of the Lord Bachana returns to his initial spiritual condition and he understands that he should not love the existing reality but he should love whatever he would carry out in future, something that will save him and heal his disrupted soul.

For Bachana, the apparition of the savior turned into the beginning of true morality and thinking. Mental exertion gave way to unification and concentration of inner strength and resources. Polluted consciousness and thought cleansed from stereotypes and due to the spiritual Odyssey. Bachana perceived degraded and sickly sides of the past life and he evaluated the reality illuminating the darkness of his corroded soul. By reviewing and analyzing the past Bachana Ramishvili's crooked consciousness was replaced by the process of humanization and he turned into the Lost Son.

3.3.3. Dreams

The meaning of dreams, in the novel, is quite significant and they possess axiological sense. For meeting with the Saviour in a dream, the subconscious thinking includes Bachana Ramishvili into the mankind's sin;

He becomes one of the participants of the mankind's sin and Bachana's soul, together with Adam's race, tries to comprehend the gravest sin and repent. Using Jung's term, collective is the manifestation of subconscious. He is the bearer of his archaic ancestors.

Bachana's last dream is about the meeting with Mariam, his sweetheart. Bachana's love, we believe is correlated with Mary Magdalene, who pledged her eternal love to Jesus. Bachana's love, according to the anonymous letter is the "The tutor of Tbilisi prostitutes, loose woman" (Dumbadze 1989; 701). Bachana's love cleanses Mariam and her body and the soul go through Catharsis. "I will remain in eternal love...I am not afraid of death any more", - utters the woman in love (Dumbadze 1989: 705).

I believe that the oppressed ideas and desires sink in Bachana's subconscious turning into a dream matrix. From the dreams it becomes evident that Bachana's past is similar to kaleidoscopem made of particles of broken glass. An invisible force unites these particles. All the abovesaid correlates with the spiritual - physical revival and renewal and renovation of Bachana Ramishvili - the lost Son.

3.3.4. Time and Eternity

In the given chapter we address the issue of time and eternity relationship. Eternity, unlike physical time does not include the past, present and the future. It is a simultaneous unity of the three Kronoses. Eternity is named infinite amount (quantity) of time, otherwise, eternity is the synonym of the infinitely long, unlimited time.

We have reviewed Platonian and St Augustinian definitions of time and eternity correlation.

According to the text, Bachana is compelled to live in a reality, in which time and eternity are located on the same plane (wich is absurd). With the help of the dreams the protagonist finds the so called "internal time" and delving into the given time, considering and reevaluating whatever occurred, manages to unearth the events fixated in astronomical time. Bachana returns to his lost, alienated "self", getting thus closer to the divine origin. Bachana Ramishvili - the Prodigal Son - begins to move along in the internal world and the elements of the memory preserved in the labyrinth of the thought illuminate the process of studying his own self and understanding the universe.

Bachana - the discoverer of the Eternity Law – the Prodigal Son – understands that the human soul is much heavier than the body, it is so heavy, that one person is incapable of carrying it, and until we are alive we should help each other and try to immortalize each others souls”, (Dumbadze 1989: 715).

Chapter IV

Biblical Connotations (“The Lodger” by Jemal Karchkhadze)

4.1. Concept of the lost paradise

In the novel by Jemal Karchkhadze “The Lodger”, Biblical story unveils simultaneously with the mystical - fantastic layer. The vertiginous path full of mistakes and temptations of the real man – the lodger unveiled at the denotational plane of the text. While the symbolic allegorical meaning, blended with the sacral thought are visualized in the connotation field of the text (Adam falling to sin, loss of the honour to dwell in the paradise, eternal danger, repentance).

The path taken by the Lodger is a certain reminiscence of the holy book. Therefore, for the full apprehension of the novel’s principal line we found it expedient to review it from the Biblical point of view. The simplistic content of the novel, its inner theme (according to T. Sillman term) points significantly to the Lodger’s direct link with the fall of Biblical Adam and the fact that Biblical stories are eternal and reoccur in every time and space. It is noteworthy that the Lodger has no name, and is called Human being, “Adamiani” in Georgian, in whom the sins and the kindness of the whole mankind are generalized.

Jemal Karchkhadze expands the Biblical text, presents the events in retrospect from the “birth” (from Adam) to the Lost Son of the New Testament. By artistic transformation of the Bible the recipient observes once again the story of the Human sin from the very beginning to present.

Relationship between the Lodger and Irina is an external unification of sexes, the lodger had to be born by the love for Maka (divine kindness) fallen because of Irina (Eve). The lodger has tasted the fruit from the tree of good and evil (symbolically) and became aware of his spiritual – bodily “nakedness”.

The lodger, on the path of his life, has experienced fascination by the real and illusory values. As it was expected, these two values have never coexisted at any stage of his life, (neither in relationship with Maka, nor Irina). The desire to serve two masters has demoralized him. We think that the reason of the lodger's tragedy lay in the fact that the man blinded by the temptation failed to consider this fundamental apothegm. In the final part of the novel, the lodger begins to reevaluate everything, reviewing the dark twists; He makes the right choice, although a little late, and by the end of the novel, with the hopeful expectations, the spiritual-bodily portrait of the smothered lodger is being painted. He finally ascends the God's mount, returns to his creator as the Lost Son and becomes aware that only true love is to save him.

4.1.1. Symbolics of the road and time

In the given paragraph of the dissertation we have reviewed the symbol of road, which, with its mystical meaning is relevant with the relationship of the man with the God and the Cosmos. The lodgers space model is mainly horizontal, where his failure or the prospects of temporary salvation are carved.

In the beginning of the novel the road of the lodger is directed upwards from below (Maka's home is located on the road uphill). The vertical trajectory of the road clarifies his love. His relationship with Maka strives towards spiritual perfection, ascension, the God. While his road, taken with Irina is either straight or rough. Factually, the mystical image of the mankind's destruction is unveiled in the thoughts and twist – putting Adam's blame on Eve. The lodger's reflection and skepticism is associated with the episode of his sinful fall. The lodger's physical movement defines doing of evil; the environment of his activity, surrounding his qualities, that have asocial similarity with Adam's attempt to be absolved for his deeds in the paradise.

The path taken by the lodger is the road of spiritual transformation, restorer of his impaired wholeness and the one to introduce corrections, although he is as sin laden as Adam, as deprived of the God's love and driven out of Eden, whose only salvation is the quest of the lost paradise and assiduous striving towards it. The love, bestowed upon him slipped out of his grip, although the almighty God (Mother of God) cures the

despair of the traveler that missed the path offering eternal bliss as the price for improvement. The novel “The Lodger” paints implicitly the evolution of the man alienated from the Eden from Adam to the Lost Son. Living with Irina places the lodger in the “stagnation”. Their cronotope is illusive. It begins and ends nowhere. It is a road on a large circle (Karchkhadze 2008: 220). Geographical space is reductional, time – temporary, or to be more precise, extra temporary (beyond the time, existing beyond the time).

All the roads for the Lodger, having gone to find Maka are closed, even the trace of the woman is lost. Simultaneously the lodger is aware of the stopped movement, it seems the time has also stopped, got eliminated entirely. The time of the novel gets differentiated as real and mystical times. Biblical stories unveil right in the mystical time, certain static time is created which serves the definition of the lodgers spiritual condition.

The time spent together with Irina is entirely emptied of feelings of time. Paralogical is the fact that the spring is followed by winter, as if the flow of time is discontinued, mislocated, or stuck at a certain point and the man fallen to passion cannot count or feel it. It is a different metaphysical time in which the lodger fails to spread his existence, as in this “timelessness” the point of crossing of the past, present and the future is deleted.

The confused lodger, lost in time, only after the fall and repentance becomes aware that “Man without love is nothing” (Apostle Paul).

Chapter V

Archetypal models in Chabua Amirejibi’s

“Data Tutashkhia”

Archetypal model of the confrontation between the brothers in “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi

In the given paragraph we dwell upon the archetypal model of the confrontation between the brothers in the novel by Chabua Amirejibi “Data Tutashkhia”. “In Data Tutashkhia” mythical elements are intertwined with Biblical stories, making it difficult to determine which of the layers prevail in the novel – mythical or Biblical. Data is a com-

positive image – Biblical and mythical. In mythical images, introduced in the beginning of chapters, Biblical archetypes are recognized at the association level.

Confrontation of brothers is encountered both in myths (myths about dualistic twin –confrontation between Ormuzd and Ahriman), and biblical parables (Confrontation between Abel and Cain, Jacob and Esau, Joseph and his brothers).

It could be said that Biblical analogues of Data and Mushni (archetypes) are palimpsestal. Shifting takes place from one image to another. Horizontal (denotational) and vertical (connotational) vectors cross each other; An enormous storage of cultural meanings is accumulated, which charges the recipient with particular inspiration and energy.

Collision of Data and Mushni, on the one hand, include Abel and Cain connotations, and on the other hand, confrontation between the God and the “enemy of mankind”. If Data fights the moral disease, Mushni spreads it. Satan, in the image of Mushni tries to reduce the divine strength in Data. And the entire novel is turned into a battlefield. Mushni deprives Data of everything: the name, relationships, trust of the people. Data’s patience, willpower of the martyr, unfaltering, diligent striving for love leave Mushni out of balance.

Mushni got fatally absorbed by the chase of his brother and consumed by envy. Perversive consciousness gnawed his brain; Mushni’s immorality seemed to be willing to assimilate with Data’s morality, but erroneous acting methods extended the range of his immorality. The piety dwelling in Data failed to cure Mushni, acting with the method of the cannibal until he became the killer of his brother, in reality he sealed his own fate causing his own death and destruction.

5.5.1. Old Testament connotations of Earl Szeged

In the given context we matched Biblical mystery with the novel’s artistic fabric. It determined the necessity to define Szeged’s function in a collision of Mushni and Data. We believe that the associative link between the head of the Gendarmerie and Pilatus (Roman procurator) becomes evident.

Szeged, depending mostly on Mushni, chooses the role of Pilatus. Manacled, he bows to Mushni and fights Data reflexively. Szeged, although being aware of the obliquity of his deed, is unable to act otherwise. After the thorough consideration the Earl fails to put blame on Data in any aspect, however similar to the Roman procurator, he can not involve actively in Mushni's decisions and acts and having washed his hands, chooses to wear a mask of the observer. In the novel, Szeged tries to amend his wrongdoings, although becomes aware of it only after his resignation. "One morning he clearly became aware of his spiritual catastrophe (Pilatus also experienced deep sorrow after issuing an order of crucifixion – M.M.) but failed to show the strength of will (Pilatus conceded Jesus to Judeans for the fear of losing his position – M.M.), to put an end, clicking everything into place." (Amirejibi 1975: 138).

5.2. Motive of "separating" the son and the father

Father and the son are not an opposition, it is a strong feeling. In the novel "Data Tutashkhia" instead of unity it turns into the opposition, which is unnatural. Z. Freud concludes in essay "psychoanalysis" the child from the early age experiences rivalry towards a creature of his own gender, the so called "Oedipus Complex". The parents, especially the father, was perceived as an obstacle to the fulfillment of Oedipus' wishes. Mystical confrontation existing between father and the son and the resulting alienation involves tragism. Loss of the experience of divine kindness and unity with the ancestors, is prompted with the desire to sever ties with the past and is connected with evil.

Separation of the father and son contradicts the laws of nature, as father and the son are one whole from the commencement, each becomes perfect and eternal through another. From the first (father) to another (the son) get across all genetic units – reservoir of memory, separation from which ends with the self denial.

That is why he disposes of his father, who tries to save his son even at his death. Data Tutashkhia falls into water, so that nobody finds the body and the fallen, confused boy is not paid the reward. Data managed to weaken the virus of chaos and destruction once again.

In Chabua Amirejibi's "Data Tutashkhia", collision occurring in the relationship of father and the son allows mansided understanding and

consideration. Unlike mythical Amiran, Guduna does not bear the connotations of freedom-loving fighter. He is not a freedom-loving rebel, but a venal, money cherishing human being.

We believe Gudunas deeds involve Oedipus complex. He does not know that he is killing his father (like mythical Oedipus), the information accumulated in his subconscious, the words are carved on nano-discs of his brain that the youth acquires strength by getting rid of the male rival in the family; to eliminate the man whom his mother awaits all the time. Guduna wants to be the only man in the family.

5.3. Arqipo Seturi – apocalyptic beast – in accordance with “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi

In this chapter of the dissertation Arqipo Seturi is presented as a model of apocalyptic beast. Like antichrist, he also demands implicit obedience, praise and adoration, from the people enslaved by him. Arqipo Seturi is a pseudo human being, a trickster. With his impersonal structure he exercises demonic power, which he extends over the area of his activity. He is a false hero possessing many names (void of any face and image), laying hands on everything that belongs to others, usurping their souls. Arqipo is as insolent as Satan, misanthropic, destroyer of everything pure, who even reproaches the people, turned into the mob, remaining in infantile condition, of the “care” he exerts over them.

Setur’s “program of kindness” correlates with the ideology of a totalitarian regime. In the relationship of his people, existence in fear, determines their actions. The mud huts of Seturi workers form association with military barracks, where the children are as degenerate as their parents. Satan – Seturi undisturbedly “molds” a generation to his own liking, otherwise, creates little devils and demons, as the writer puts it. Setur is a tyrant and an usurper. Seturi and Tabagari are creating a model of the “ideal” society of silent and ignorant slaves. Flinging crumbs, necessary for physical survival to the depersonalized creatures, they turn them into the shaking, freedom deprived animals.

The Centre of the system of values of the Sairme forest dwellers is “impaired”. That’s why the faceless, nameless creature (or the one of many names with multiple heads) like Seturi fills in the emptiness, conducting cruel, atrocious deeds. Through denunciation, planting the seeds of

lovelessness and envy these unfortunate creatures are turned into zombies. In this apocalyptic space, binary oppositions are changed: the kind is replaced by evil, cleverness with inanity, thought - with thoughtlessness. All the reservoirs of their thinking are dried and petered out.

Conclusion

The objective of the dissertation work was to draw attention to the transformation of Biblical (Old and New Testaments) models into artistic version in the Georgian novels of the 70s of XX century.

From the study of qualification works it has become obvious that quite a few Old and New Testament mythologem, archetypal plot, syntagmatic construction, associative and metaphoric images have been presented in the novels of the period ("Everyone that Findeth Me", by Otar Chiladze, "The First Vestments" by Guram Dochanashvili, "Data Tutashkhia" by Chabua Amirejibi, "The Law of Eternity" by Nodar Dumbadze, and "The Lodger" by Jemal Karchkhadze).

The study made it evident that Biblical models were used in the text both directly and implicitly.

From the Old Testament plots Adam's, Cain's, Noah's Makabeli models have been identified:

1. In the novel by Otar Chiladze "Everyone That Findeth Me" , Kaikhosro Makabeli possesses Cain's consciousness. He, like Cain, takes care of his life, Fears everyone and everything (including family members), sees ambushed enemy everywhere. He makes life intolerable to his family, taking away their vital energy, as if thus he tries to prolong his own life. Flow of time (a clock as big as a wardrobe) gets him closer to the end, which the existence of his fear elevates to the highest mark.

2. In the novel by Otar Chiladze "Everyone That Fondeth Me" Kaikhosro Makabeli pretends to be Noah. "Having survived the deluge" (only he survived the enemy assault from the family members) he lays foundation for a new family, although being radically different from Noah he is not "right" and a man standing close to the God. For him Noah's only value is in the fact of his survival. In reality Kaikhosro is anti-Noah and becomes progenitor of another family name and dwells on someone else's land. Kaikhosro, the destructor himself, lays hands on

other people's possessions. In the novel by Otar Cholidze it becomes clear that he is an anti model of Biblical Noah.

3. Kaplan Makabeli, distinguished for his fighter's spirit and strong will adopted Kaikhosro. He gave him his home of three padlocks and what's more important his name. If Biblical Makabelis were distinguished for their militant spirit, Kaikhosro in Otar Cholidze's novel is a coward, an indecent consumer, hiding behind the uniform. His fighting ability is expressed in his fight against his descendants (grandchildren); having no past and consequently no future, he is a rootless, individual, with lost identity.

4. The New Testament parable of the Prodigal Son in the novel by Otar Cholidze "Everyone that Findeth Me" has been expressed as an artistic version through the adventure of Alexandre Makabeli and his repentant soul. Alexandre, together with his niece (Martha) assumed the function of the revival of the family destroyed by Kaikhosro, in which he succeeds, after finding his brother (Niko) and analyzing the life. Only due to the road Alexandre manages to revive his identity of the Prodigal Son.

5. In the novel "The First Vestments" by Guram Dochanashvili, Domenico takes the path of the Biblical Prodigal Son. After leaving the paternal house and wasting the property, Domenico, repents and confesses the invalidity of the chosen path and asks forgiveness of his father and the restoration of the honour of becoming his son again. Father honours his son with the "First Vestments" , awarding him with the power of the master of the word and guardian of mysteries.

6. The Odyssey of the prodigal son is presented in "The Eternity Law" by Nodar Dumbadze. Bachana Ramishvili, separated from the faith returns to his "father's bosom", the origin, via the road of love. Bachana, misled by the totalitarian regime discovers "The Eternity Law" and understands that survival is in true love.

7. Artistic version of a human being driven out of the paradise is elaborated in the novel by Jemal Karchkhadze "The Lodger". As a result of confused ideals, collision of spiritual and physical origins becomes evident in the lodger, fallen to sin. Maka (catharsis) and Irine (spiritual degradation), depict two beginnings of Adam's race.

The lodger, who analysis the past life, gets annoyed and rejects something chosen erroneously. He sees salvation is love and strives towards it.

8. In “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi we can observe the following archetypal models: confrontation of two brothers, Biblical connotation’s of Earl Szeged, motive of the separation of the father and the son and artistic image of the Biblical beast (Arqipo Seturi). The writer conducts the synthesis of Biblical and mythological layers in the mentioned models.

9. Data and Mushni are artistic personification of Biblical Abel and Cain. Mushni cannot fathom Data’s “superiority”, love and respect expressed by Data towards him. He fights his brother and the family member restlessly. Similarly to Biblical Cain he believes that getting rid of Data, is to bring him relief, and place. Mushni, with overcoming melancholy is similar to Cain who gets sacrificed to the plan of the destruction of the opponent.

10. In the Apocalypses by John the tragic final image of the mankind is predicted. The Apocalyptic beast, through lies and treachery will settle among the men. The blindfolded masses will support him, recognizing his as the master and the saviour of the world.

Seturi uses the same method to implement fear, dread and obedience among the hired people. He takes multiple names, beyond which his nameless self, without any essence, could be observed.

11. In “Data Tutashkhia” by Chabua Amirejibi, attention is drawn by Biblical connotations of Earl Szeged. Apparent associative links are seen between the Pilatus and Earl Szeged. Szeged also understands that Data Tutashkhia is not guilty (despite being a fugitive), although does nothing to protect him and choses inactivity.

List of publications connected with the dissertation

1. Menteshashvili Maya – Otar Chiladze – “Everyone That Findeth Me”, semiotics of the title, materials of II scientific conference of the students of the School of Humanities. St Andrew the First Called Georgian University of the Georgian Patriarchy. (6-7 June 2011), Tb., 2011, pp. 302-313.

2. Menteshashvili Maya – “Alexandre - the Prodigal Son. (“Everyone that Findeth Me” by Otar Chiladze, journal „Literaturuli Dziebani”, №32, Tb, 2011, pp.122-128).

3. Menteshashvili Maya – Biblical connotations of time and space in the novel by Otar Chiladze “Everyone that Findeth Me”, journal “Literaturuli Dziebani”, №34, Tb., 2013, pp. 44-54.

4. Menteshashvili Maya – “The First Vestments” by Guram Dochashvili. Domenico – the Prodigal Son, Works of the young scientists of the St Andrew the First Called Georgian University of the Georgian Patriarchy (Phylology), Tb, 2013, pp. 78-92.

5. Menteshashvili Maya – artistic image of Noah in “Everyone that Findeth Me” by Otar Chiladze, Works of the young scientists of the St Andrew the First Called Georgian University of the Georgian Patriarchy (Phylology), Tb, 2013, pp. 124-140.

6. Menteshashvili Maya – The Odyssey of the Prodigal Son in accordance with “The Eternity Law”, journal of Gelati Academy, Tb, 2015, 5-6. pp. 28-43.